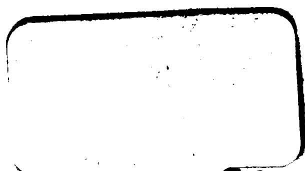

HD WIDENER
HW SMLQ H

VE RI
TAS

KIRJOTTANUT

GOTTHOLD EPHRAIM LESSING.

Suomennos.

Nathan Wiisas.

Dramallinen runoelma wiidessä näytöksessä.

Kirjottanut

GOTTHOLD EPHRAIM LESSING.

Suomentanut

J. ENLUND.

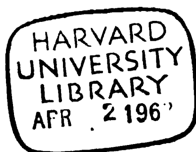

K. J. Ellilä ?

JYVÄSKYLÄ.

Kustantanut H. F. Helminen.

1876.

HELSINGISSÄ,
Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa,
1876.

NATHAN VIISAS.

Introite, nam et heic Dii sunt!

APVD GELLIVM.

Henkilöt:

Sulttani Saladin.

Sittah, hänen sisarensa.

Nathan, rikas juutalainen Jerusalemissa.

Recha, hänen ottotyttärensä.

Daja, kristin-uskoinen nainen, mutta Juutalaisen perheessä Rechan seurusteliana.

Nuori **Temppeliherra**.

Eräs **Dervishi**.

Jerusalemin **Patriarkka**.

Eräs **Luostariveli**.

Eräs **Emiiri** sekä muutamia Saladinin **Mamelukkeja**.

Asia tapahtuu Jerusalemissa.

Ensimäinen Näytös.

ENSIMÄINEN KOHTAUS.

Näyttämö kuvaa eteis-tupaa Nathanin kodissa.
NATHAN matkoilta palautuen. **DAJA** käyden hänelle vastaan.

DAJA.

Se Nathan ompi! — Jumalalle kiitos,
Kun toki vihdoin vielä palajatte!

NATHAN.

Niin, Daja! Jumalalle kiitos! Vaan
Miks' sanot *vihdoin?* Aioinko ma ennen
Palata? Taisinko ma ennen tulla?
Kaks sataa peninkulmaa runsahasti
On Jerusalem Babylonista,
Kun niin on poikkeeminen sinne tänne,
Kuin minunkin; ja toimi velkojan
On moinen, jok' ei nopeasti käy,
Ei melkoisesti matkaa jouduta.

DAJA.

Voi, kuinka surkeasti oli täällä
Tapahtumaisillaan sill' aikaa, Nathan!
Talonne — —

NATHAN.

Paloi. Sen jo kuulla sain. —
Jumala suokoon, että sain nyt vaan
Jo kaikki kuulla!

DAJA.

Perin pohjin milt'-
Ei ollut palamaisillaan.

NATHAN.

No sitte
Oisimme, Daja, uuden, mukavamman
Rakentanehet.

DAJA.

Niinpä kyllä! — Mutta
Vähältä oli, ett'ei palanut
Myös *Recha.*

NATHAN.

Palanut? Ken? Rechani?
En siitä kuullutkaan. — No! en mä sitte
Taloa oiskaan enää tarvinnut. —
Vähältä, ett'ei palanut! — Haa, ehkä
Hän onkin palanut! On varmaan niin! —
Oi, sano! sano! Älä kauemmin
Sa mua tuskahuta, kuoleta. —
Hän siis on palanut?

DAJA.

Jos palanut
Hän oisi, multako sen kuulisitte?

NATHAN.

Mintähden säikähdät sä mua siis? —
Oi Recha! Oi mun Rechani!

DAJA.

Vai teidän!
Vai teidän Rechanne?

NATHAN.

En milloinkaan
Ma voisi vieraantua sanomasta
Mun lapsekseni häntä.

DAJA.

Kaikkia,
Mit' omistatte, sanottenko aivan
Samalla oikeudell' omaksenne?

NATHAN.

En paremmalla mitäkään! Muut kaikki,
Mit' omistan, on luonto mulle suonut
Ja onni. Tästä yksin saan mä kiittää
Hyvettä vaan.

DAJA.

Oi, kalliin hinnan multa
Hyvyydestänne otattenkin! Jos
Hyvyydeks' sitä voikaan nimittää,
Aikeessa tuossa mitä jaetaan.

NATHAN.

Aikeessa tuossa? Missä?

DAJA.

Omatunton' — —

NATHAN.

Oi, Daja! kuules kaikin mokomin,
Kun kerron — —

DAJA.

Omatuntoni, sen sanon — —

NATHAN.

Kuink' oivallista silkkikangasta
Ma sulle ostin Babylonissa.
Niin hohtavaa, niin aivan komeaa!
Rechallekaan sen jalompaa en saanut.

DAJA.

Mit' auttaa se? Sill' omatuntoni —
Se sanoa mun täytyy — ääntänsä
Ei enää anna hillitä.

NATHAN.

Ja kuinka
Ne korvarenkaat, käädyt, sormukset
Ja soljet sulle mieleen ovat, jotka
Damaskossa ma sulle valitsin,
Mun nähdä haluttaapi.

DAJA.

Noin te aina
Olette, lahjottaa kun saatte vaan.

NATHAN.

Niin mieluisesti ota sinä, kuin
Minäkin antelen: — ja ole vaiti!

DAJA.

Ja ole vaiti! Kenpä teistä, Nathan,
Epäillä vois, ett' ette ole itse
Rehellisyys ja jalomielisyys?
Ja kuitenkin — —

NATHAN.

Ja kuitenkin ma olen
Vaan Juutalainen. — Niinkö arvelet?

DAJA.

Te tiedätten mun arveluni kyllä.

NATHAN.

No, ole vaiti siis!

DAJA.

Ma olen vaiti.
Mut mitä vaiti-olossani nuhteen
Alaista Jumala on näkevä,
Ja mit' en estää taida, muuttaa voi, —
En voi, — se tulkoon teidän päällenne!

NATHAN.

Mun päälleni! — Mut missäpä hän viipyy,
Miss' on hän? — Jos sa petät minut, Daja! —
Tietääkö hän jo minut palanneeksi?

DAJA.

Sit' aioin minä teiltä kysyä!
Pelästys vielä vavistaapi hänen
Jokaista hermoansa. Tulta vielä
Mielensä kuvajaapi kaikissa
Kuvailemisissaan. Ja nukkuissaan
On sielu valvehella, valvoissaan
Se nukkuu: milloin halvemp' eläintä
Ja milloin enkeliä etevämpi.

NATHAN.

Poloista lasta! Mitä olemme
Me ihmisparat?

DAJA.

Umpisilmin kauan
Tän' aamuna hän makas' kuni kuollut.
Yht'äkkiä hän ylös hypähti

Ja huusi: „kuulkaa, kuulkaa! tulevathan
Isäni kamelit jo tuolla! hellän
Jo kuulen hänen oman äänensä.“
Samassa silmäns' ummistuivat taas,
Ja hänen päänsä käden nojasta
Pään-aluiselle vaipui. — Portille
Ma ulos kiidätin! Ja katso! tehän
Tulitte tosiaan! Ei ihme, sillä
Sen ajan koko hänen sielunsa
On ollut teidän tykönänne vaan —
Ja hänen. —

NATHAN.

Hänen? Kenen?

DAJA.

Hänen, joka
Pelasti Rechan tulenvaarasta.

NATHAN.

Ken, ken se oli? Missä on hän, missä?
Ken mulle pelasti mun Rechani?

DAJA.

Se oli nuori temppelherra, joka
Ol' äsken vangittuna tänne tuotu
Ja jonka Saladin ol' armahtanut.

NATHAN.

Mitenkä? Temppelherra, jolle sultan
Saladin hengen lahjotti? Hän eikö
Siis voinut vähemmällä ihmehellä
Pelastetuksi tulla? Jumala!

DAJA.

Ja ilman hänettä, jok' urheasti

Odottomatta saadun lahjans' pani
Altiiksi taas, ois Recha hukkunut.

NATHAN.

Miss' on se jalo mies? oi missä? Hänen
Jalkainsa juureen saata minut, Daja!
Kai hälle tänne jättämäni varat
Aluksi annoitten? kaikk' annoitten?
Enemmän lupasitte, paljon vielä?

DAJA.

Voi, kuinka voimmekaan?

NATHAN.

Vai ette? ette?

DAJA.

Hän tuli, eikä kenkään tiennyt mistä.
Hän meni, eikä kenkään tiennyt minne. —
Huoneitten asemasta tietämättä
Ja ainoasti korvan johtamalla,
Viittaansa hajottaen suojakseen,
Hän rohkeasti syöksi läpi tulen
Ja savun ääntä kohden, joka meitä
Avuksi huusi. Aivan hukkuneeksi
Jo hänet luulimme, yht'äkkiä
Kun tuli savusta ja tulesta
Hän etehemme Rechaa kantaen
Ilmassa väkevällä kädellään.
Hän, huolimatta kiitoshuudoistamme,
Valjusti laski alas saalihinsa,
Sekaantui kansahan ja — katosi.

NATHAN.

Ei ijäksi, ma toivon.

DAJA.

Käyskelevän
Me näimme hänen ensipäivinä
Sen jälkeen tuolla palmupuiden alla,
Jotk' Ylösnousneen hautaa siimestävät.
Ma ihamielin häntä lähestyin,
Ja häntä kiitin, ylistin ja kutsuin —
Rukoilin häntä kerran vielä luoksi
Hyväisen tyttöraiskan, jok' ei ennen
Lepoa saa, kuin kiitoskyyneleensä
Pelastajansa jalkain juuressa
Hän saapi vuodattaa.

NATHAN.

No?

DAJA.

Suotta kaikki!
Ei huolinut hän rukouksistamme,
Vaan teki julmaa pilkkaa minusta — —

NATHAN.

Mi sua ehkäisi — —

DAJA.

Ei ensinkään!
Ma joka päivä pyyntön' uudistin,
Ja joka päivä uutta pilkkaa kestin.
Kuin paljon kärsein hältä! kärsinyt
Ma oisin vieläkin! — mut aikaa sitte
Hän taukos' tulemasta palmuin alle,
Jotk' Ylösnousneen hautaa siimestävät.
Eik' kenkään tiedä, minne joutunut
Hän on. — Te kummastutte? mietitten:

NATHAN.

Mä mietin minkä mielenliikutuksen
Se Rechan luonteisessa saatti aikaan.
Kun havaitseepi olevansa *sen*
Halveltavana, jota arvossa
On pitäminen korkeassa; *sen*
Hylkäisemänä, johon mieli niin
On taipuva! — Oi, kauan saanee pää
Ja sydän tässä kinastella, kumpi
On voiton saava, joko ihmiskaiho
Vai alakuloisuusko. Usein ei
Saa kumpikaan; vaan mielikuvitus,
Mi riitaan ryhtyy, luopi haaveksijan,
Joll' usein pää se sydämenä puuhaa
Ja sydän päänä. — Huono vaihto! — Oikein
Jos Rechan tunnen, niin tuo jälkimäinen
On hänen kohtansa: hän haaveksii.

DAJA.

Mut kuinka hurskahasti, herttaisesti!

NATHAN.

Haaveksimista sekin!

DAJA.

Muuan — haave,
Olkoonpa niinkin, hälle varsinkin
On mieleinen. Hän temppelherrassaan
Ei mitäkään näe inhimillistä,
Ei maallista. Se ompi enkeli,
Jon suojahan niin mielellänsä hänen
Sydämyensä aina lapsest' asti
On itsensä jo antanut ja jok'

On pilvestänsä — mikä muuten häll'
On verhona ja itse valkeassa
Rechankin ympäröitsi — kerrassaan
Nyt ilmitullut temppelherrana. —
Älkäätte naurako! — Ken tiesi? Suokaa
Hänelle, vaikka hymysuinkin, edes
Se yksi haave, joka sama on
Niin juutalaisella ja kristityllä
Kuin muslemillakin — niin armas haave!

NATHAN.

Niin armas mullekin! — Käy, kiltti Daja,
Nyt katsomahan, kuinka Recha voi,
Ja saanko häntä puhutella. — Sitte
Mä etsin esille tuon oikkuisen
Ja tuiman suojelija-enkelin.
Ja päällä maan jos vielä vaeltaa
Hän joukossamme täällä; huononlaista
Jos ritarillisuutta vielä mielii
Hän harjottaa, — niin kyllä hänet löydän
Ja tänne saatan hänet.

DAJA.

Suuria
Te toki yritätte.

NATHAN.

Jospa silloin
Sijansa antaa ihanainen haave
Totuudelle viel' ihanaisemmalle —
Sill', usko poijes, Daja, ihmiselle
Tok' aina rakkahamp' on ihminen
Kuin enkeli — niin ethän mulle suutu,
Kun haaveksijan lääkityksi näet?

DAJA.

Te hyvin hyvä oletten, mut häijy
Olette myös. Mä menen nyt! — Vaan kuulkaas!
Oi katsokaa! — Hän tuossa on jo itse.

TOINEN KOHTAUS.

RECHA ja **edelliset.**

RECHA.

Kah, teköhän se olettenkin siis,
Mun isän'? Äänenne ma luulin teidän
Lähettäneenne ennakolta vaan.
Mut miksi viivytten? Mitk' erämaat
Ja vuoret, mitkä juovat meidät vielä
Erottavat? Vaan seinä väliä
Te Rechastanne hengitten, ja häntä
Syleilemähän ette sentään riennä.
Rechaanne poloista; jok' oli sillä
Välillä aivan palamaisillaan!
Olipa juuri palamaisillaan!
Älkäätte kauhistuko! Hirveä
Se kuolo oisi, kuolla palamalla.

NATHAN.

Mun lapseni! mun armas lapseni!

RECHA.

Ylitse Eufrat-, Tigris-virtojen,
Jordanin, täytyi teidän matkustaa;
Ylitse — tiesi minkä kaikkein vetten? —
Monesti olin teistä huolissani
Ma ollut, kunnes joutui liekki niin

Mun likelleni! Sillä siitä asti
On mielestäni kuolo vetehen
Kuin vilvotus, kuin hoiva, pelastus. —
Mut ettep' olekaan te hukkuneet,
Enk' ole palanunna minäkään.
Oi kuinka tulee meidän riemuita,
Ja Jumalata, Jumalata kiittää!
Hän, hän se teidät ynnä venheinenne
Vei enkelinsä — *näkymättömän* —
Siivillä yli virtain petollisten.
Hän, hän se viittasi mun enkelillen',
Niin että *näkyväisnä* valkeasta
Hän veisi minut valkosiivillänsä,
Ja — —

NATHAN *(erikseen).*

Valkosiivillänsä! Aivan niin!
Tuo temppelherran viitta valkoinen.

RECHA.

Ja näkyväisnä, aivan näkyväisnä
Ja löyhytellen mua siivillään
Hän minut kantoi läpi valkean. —
Kasvoista kasvoihin mä enkelin
Siis näin; mun oman, *oman* enkelini.

NATHAN.

Ja Rechapa sen ansaitsiskin; eik' ois
Hänessä Recha nähnyt kauniimpaa,
Kuin hänkään Rechassa.

RECHA *(hymyillen).*

Oi, isä! kumpaa
Imartelette, itseännekö,
Vai enkeliä?

NATHAN.

Mut jos ihminen,
Vaan ihminenkin — moinen, joita luonto
Alati luopi — tämän hyvän työn
Ois sulle tehnyt, niin se enkeliltä
Sinusta näyttäis, enkeli se oiskin.

RECHA.

Ei, ei se moinen enkel' ollut! vaan
Se oli todellinen, oikea!
Mahdollisuudesta, ett' enkeleitä
On olemassa, siitä oletten
Te itse mulle puhuneet, ja että
Jumala tekee ihmetöitä niitten
Hyväksi, jotka rakastavat häntä.
Ja rakastanhan minä Jumalaa.

NATHAN.

Ja hänkin sinua, ja tekee sulle
Ja kaltaisilles ihmetöitä aina;
Ja on jo ajan kaiken tehnyt niin.

RECHA.

Mä sitä mielelläni kuuntelen.

NATHAN.

Mitenkä? Senkö vuoksi, että aivan
Luonnolliselta, jokapäiväiseltä
Se näyttäisi, jos joku temppelherra
Ois sinut pelastanut: senkö vuoksi
Vähempi ois se ihme? — Suurin ihme
On se, ett' oikeat ja tosi-ihmeet
Niin jokapäiväisiksi tulla voivat,
Ja siksi tulevatkin. Ilman tuota

Omaisiansa paljon rakastanut,
Ei oisi nuorna ollessansa voinut
Erästä veljestänsä rakastaa
Viel' enemmän kuin muita? — Eikö kahta
Voi olla yhdenmuotoista? — Ja onko
Muinoinen muisto muisto menetetty? —
Sen vaikutus jo onko herjennyt? —
Ja mistä saakka? — Missä näkyy tässä
Mahdottomuus? — Oi, tää kai, viisas Daja,
Sinusta siis ei enää ihme ois;
Ja vaan *sun* ihmehesi uskomista
Tarvitse . . . ansaitsevat, sanoa
Ma aioin.

DAJA.

Teette pilkkaa.

NATHAN.

Koska sinä
Minua pilkkaat. — Kuitenkin, oi Recha,
Pysyypi pelastukses ihmehenä,
Jok' ompi mahdollinen Hälle vaan,
Mi kuninkaitten kovat päätökset,
Rajuimmat suunnitelmat mielellänsä
Ohjaapi heikoimmilla säikehillä,
Kuin leikillään, — jos juur' ei pilkoillaan.

RECHA.

Oi isä, isäni! Jos erhetyn mä! —
Te tiedätten — en tahtois erhettyä.

NATHAN.

Päin vastoin — neuvoa sa halajat. —
Kas, otsan kaarros joko niin tai näin;

Köyrympi nenä taikka suorempi,
Ja kulmakarvain kaarto äkkinen
Tai loitto; joku luomi, taive, ryppy
Tai pilkku, taikka ei niin mitäkään
Euroopalaisen tuiman kasvoissa: —
Ja tulen vaarasta sa Aasiassa
Pelastetahan! Eikä ois se ihme,
Te ihmeenkiihkoiset? Mintähden siis
Te enää enkeleitä vaivaatten?

DAJA.

Mi haittaa toki — kysyä jos tohdin —
Vaikk' itseänsä joku enkelein
Pelastamaksi ennen luuliskin,
Kuin ihmisten? Hän eikö sillä lailla
Viel' lähemmäksi tunne itseään
Tuon pelastuksen aivan alkusyytä
Käsittämätöntä?

NATHAN.

Oi ylpeyttä!
Ja pelkkää ylpeyttä! Rautapata
Hopea-pihtein pitämäksi tulla
Halaapi, hopeisena astiana
Omasta mielestänsä ollakseen. —
Kas niin! — Mi haittaa, kysyt sä, mi haittaa?
Mit' auttaa se? ma tohdin kysyä. —
Sill' lausehesi: „tuntee itsensä
Viel' lähemmäksi Jumalaa“, se lause
On mieletön ja pilkkaa Jumalan. —
Ja sepä haittaa; sehän kyllä haittaa. —
Nyt kuulkaa toki! Sille, joka sinut

Pelasti, — olkoonpa se enkeli
Tai ihminen, — te varmaan tahtoisitte,
Ja erittäinkin sinä, vasta-vuoroon
Osottaa paljon hyvää? — Eikö niin?
No, enkelille, mitä hyvää työtä
Te hälle suurin tehdä voisitten?
Rukoilla häntä voisitten ja kiittää,
Ja huokaella hänen puolehensa,
Ihailla häntä mielin heltynein,
Ja paastoella juhlapäivinänsä,
Jaellen almuja. — Tuo kaikk' on tyhjää. —
Sill' onhan minun nähden itse teille
Ja lähimäisellenne tuosta paljon
Enemmän hyötyä, kuin hälle. Hän
Ei teidän paastoomisestanne kostu;
Hän antamastanne ei rikastu;
Ihailustanne hän ei kirkastu,
Eik' uskalluksestanne hänehen
Hän tule väkevämmäksi. Vai kuinka?
Mut ihminen!

DAJA.

Niin, ihminen kyll' oiskin
Enemmän suonut meille tilaisuutta
Itselleen tehdä jonkinlaista hyvää.
Ja kuinka valmiit siihen olimme,
Sen tietää Jumala. Mut mitäkään
Ei halannut, ei tarvinnut hän; kyllin
Ol' itsessään hän tyytyväinen, kuin
Vaan enkel' on ja enkel' olla voi.

RECHA.

Ja vihdoin, kun hän tuiki katosi . . .

NATHAN.

Kun katosi? — Ja kuinka katos' hän? —
Ei enää palmuin alla näyttäynyt? —
Olette kai te häntä etsineet?

DAJA.

No emme juur'.

NATHAN.

Vai ette, Daja, ette?
Nyt katsokaa, se mitä haittaa! — Julmat
Te haaveksijat! Jos tuo enkelinne
Nyt oisi — sairasna . . .

RECHA.

Voi sairasna!

DAJA.

Kuin, sairasnako? Hän? Ei suinkaan!

RECHA.

Voi,
Mi kauhu mua kohtaa! — Daja! Lämmin
Mun otsan' ain' on muuten; nyt se on
Jääkylmä; piteleppäs!

NATHAN.

Hän on Frankki;
Ei ole tähän ilman-alahan
Hän tottunut; on nuori; säätynsä
Raskaasen työhön, valvontaan ja nälkään
Hän tottumaton ompi.

RECHA.

Sairasna!
Voi sairasna!

DAJA.

Hän suittaa ehkä olla,
Sanoopi Nathan vaan.

NATHAN.

Hän jossain makaa,
On ilman ystävittä, rahatta,
Mill' ystäviä ostaisi.

RECHA.

Oi isä!

NATHAN.

Makaapi neuvotonna, hoidotta
Ja lohdutuksetta, ja vaivojen
Ja kuolon altisna.

RECHA.

Voi missä, missä?

NATHAN.

Hän, joka valkeaan on syössyt tytön
Avuksi, jota hän ei tuntenut,
Ei nähnyt ollut — siinä kylliksi,
Ett' ihminen se oli . . .

DAJA.

Säälikää,
Oi Nathan, Rechaa.

NATHAN.

Jok' ei halannut
Sen enempää ei tuntea, ei nähdä
Pelastamaansa, siten karttaakseen
Sen kiitoksia . . .

DAJA.

Häntä säälikää!

NATHAN.

Ei häntä nähdä mielikään, jos juur'
Ei häntä pelastaakseen uudestaan —
Sill' ompahan se toki ihminen . . .

DAJA.

Oi herjetkää, ja katsokaa!

NATHAN.

Ja joll'
Ei ole kuollessansa virvotteena —
Ei muuta mitäkään, kuin tieto työstään!

DAJA.

Oi herjetkää! Te hänet surmaatten!

NATHAN.

Ja sinä pelastajan surmasit! —
Sa oisit niin sen voinut surmata. —
Oi Recha! Recha! lääkett' on se, jota
Ma sulle tarjoan, ei myrkkyä.
Hän elää! — toinnuppas! — hän sairasna
Ei lienekään; ei edes sairasna!

RECHA.

Todesti? — kuollut ei, ei sairasna?

NATHAN.

Ei suinkaan kuollut! Sillä hyvät työt
Jumala palkitsee jo täällä. — Älä

Nyt huoli! — Mutta huomaas, kuink' on paljon
Huokeempi *hartahasti haaveksia*,
Kuin *hyvää tehdä;* kuinka ihmisluonto
Tahallaan hartahasti haaveksii,
Vaan siten päästäksensä — vaikk' ei tiedä
Hän aina selvään aiettansa — siten
Vaan päästäksensä hyvää tekemästä.

RECHA.

Oi älkää, isä, älkää milloinkaan
Rechaanne enää yksin jättäkö! —
Hän ehkä vaan on jollain matkalla? —

NATHAN.

Niin lienee! — Luultavasti. — Tuoll' on, näen
Mä, joku muslemi, jok' uteljaasti
Mun kuormatuita kameleitan' silmää.
Mi mies lie hän?

DAJA.

Kah! Teidän dervishinne.

NATHAN.

Ken?

DAJA.

Dervishinne; shakkikumppaninne!

NATHAN.

Al-Hafi? Hafiko?

DAJA.

Nyt sultanin
Rahaston hoitaja.

NATHAN.

Al-Hafi? Kuinka?
Sa haaveksitko taasen? — Hän se on!
On tosiaankin! — Tulee tänne. Sievään
Sisälle menkää! — Mitä kuulenkaan!

KOLMAS KOHTAUS.

NATHAN ja DERVISHI.

DERVISHI.

Silmänne auaiskaa nyt, minkä voitte!

NATHAN.

Kas, sinäkö se oletkin, vai etkö? —
Noin prameana dervishi! . . .

DERVISHI.

No, miks' ei?
Vai eikö dervishistä mitäkään
Vois tulla, eikö?

NATHAN.

Voipi kyllä! — Vaan
Ma aina luulin, että dervish — niin,
Noin todellinen dervish — miksikään
Ei tulla tahdo.

DERVISHI.

Kautta Profetan!
Voip' olla niinkin, ett' en todellinen
Ma ole. Vaan jos täytyy . . . .

NATHAN.

Täytyy, dervish! —

Vai dervishinko täytyis? Mitäpä
Siis täytyy hänen?

DERVISHI.

Sitä, mitä oikein
Häneltä pyydetään ja hyväksi
Hän katsoo — sitä täytyy dervishin.

NATHAN.

Sa oikein sanoit, totta Jumala! —
Oi anna, mies, mun sua syleillä. —
Mun ystäväni olet kai sä vielä?

DERVISHI.

Ettenkä kysy ensin, miksi tullut
Ma olen?

NATHAN.

Vähän siitä, miksi tullut
Sa olet!

DERVISHI.

Enkö ois ma voinut tulla
Semmoiseks' herraks' valtakunnassa,
Jonk' ystävyys ois teille haitaksi?

NATHAN.

Jos sydämes on vielä dervish, niin
En pelkää. Herruutes on vaan sun takkis.

DERVISHI.

Mi myöskin vaatii arvon-antoa. —
No, miksi arvelette mua nyt? —
Mik' oisin teidän hovissanne?

NATHAN.

Dervish,
Et mikään muu. Kenties myös — kokki.

DERVISHI.

Niin vain!
Teill' ammattian' unhottaakseni. —
Vai kokki! Enkö juomanlaskija
Sen lisäksi? — Se myöntäkää tok', että
Paremmin tuntee minut Saladin. —
Mä hänen olen rahanhoitajansa.

NATHAN.

Vai sinä?

DERVISHI.

Nimittäin vaan vähäisemmän
Varaston; sillä suurempi on hänen
Isänsä hoitamana vielä — hänen
Taloutensa varasto.

NATHAN.

Ja suuri
On hänen huonekuntans'.

DERVISHI.

Suurempi
Se on, kuin luullakaan te voitte; sillä
Kaikk' kerjääjätkin siihen kuuluvat.

NATHAN.

Saladin toki vihaa kerjääjiä —

DERVISHI.

Niin, että perin juurin hävittää

NATHAN.

No, toinen toistamme jos oikein vaan
Nyt tajuisimme! Tässä erotus
On tehtävä. — Vai sulle? miks' ei sulle?
Kaikessa, minkä voin, on mulle ain'
Al-Hafi dervish tervetullut. — Mut
Al-Hafi Saladinin Defterdar,
Hän — häntä . . .

DERVISHI.

Arvasin ma sen; ett' aina
Niin oiva oletten, kuin älykäs,
Niin älykäs, kuin viisas! — Malttakaas!
Mink' erotuksen teette Hafein suhteen,
Se ero heistä tuleekin jo pian. —
Mun komupukuani katsokaas,
Jonk' antoi Saladin. Ho, ennenkuin
Se virttyy, ennenkuin se kulunut
On rääpäleiksi, jotka dervishille
Omansa oisi, ennen naulassa
Se Jerusalemiss' saa riippua,
Ja Gangeen rannoilla ma olen, jossa
Kepaisen paljain koivin kuumaa hietaa
Opettajaini kanssa.

NATHAN.

Niinpä, juur'
Sun tapahas!

DERVISHI.

Ja pelaan shakkia.

NATHAN.

Sun paras työsi.

DERVISHI.

Arvatkaas, mik' on
Mua houkutellut! — Sekö, ett'ei enää
Mun tarvitsisi kerjätä? Vai että
Rikkaalta voisin näyttää kerjääjälle?
Vai että rikkaan kerjääjän päistikkaa
Köyhäksi pohataksi tehdä voisin?

NATHAN.

Ei suinkaan nuot.

DERVISHI.

Vaan vielä joutavampi!
Ens'kerran mielistellyks' itseni
Ma tunsin. Mistä? Saladinin hyvän
Suovasta harhaluulosta. —

NATHAN.

Jok' oli?

DERVISHI.

„Kerjääjä muka vaan voi tietää, kuink'
„On mielin kerjääjä; ja kerjääjä
„Se vaan voi kerjääjälle parhain antaa.
„Edellisesi, sanoi hän, se oli
„Niin liian jylseä, niin lemmetön.
„Hän nurjin mielin antoi, kun hän antoi,
„Kiivaasti tutkisteli saajaa ensin,
„Ei tyytynyt hän puutteen tietoon vaan,
„Sen syynkin tahtoi tietää, saadakseen
„Sen jälkeen saidan lahjan punnita.
„Mut niin ei tee Al-Hafi! Hänessä
„Ei saa niin lemmettömän lempeältä

NATHAN.

No, mikä on?

DAJA.

Hän jällen näyttäyy!
Hän jällen näyttäyy!

NATHAN.

Ken, Daja, ken?

DAJA.

Hän, hän!

NATHAN.

Hän, hän? — Ja milloinka se hän
Ei näyttäyisi? milloinka? — Vai niin,
Teidänkö *hän* hän onkin vaan? — Ei suinkaan!
Ei, vaikka enkeli hän oiskin!

DAJA.

Edes
Takaisin palmuin alla käy hän jällen,
Taitellen taateleita itselleen.

NATHAN.

Ja syöden niitä — temppelherrana?

DAJA.

Voi mitä mua kiusailette? — Recha
Ahneella katsannolla hänet kohta
Havaitsi tuuheassa palmistossa,
Ja yhä silmällä nyt häntä pitää;
Ja pyytää, vaatii teitä menemään
Nyt kohta häntä puhuttelemaan.
Oi menkää! Recha akkunasta viittaa,

Kuhunkapäin hän astuu, joko ylös-
Tai alaspäin. Oi, rientäkäätte!

NATHAN.

Juur' kun
Kamelin seljäst' astuin maahan? — Ei
Se sovi. — Riennä sinä hänen luokseen,
Ja ilmota mun tuloni. Saa nähdä,
Se kunnon mies mun poissa-ollessan'
Ei huoneeseni tulla tahtonut;
Mut tulee ehkä mielellänsä nyt,
Kun isä itse häntä kutsuu. Mene
Ja sano hälle, että pyydän, että
Hartaasti pyydän . . .

DAJA.

Kaikki turhaa! Hän
Ei tule. — Sillä, lyhyeltä, hän
Ei tule minkään juutalaisen luoksi.

NATHAN.

Pysyttämähän toki mene häntä,
Tai edes silmilläsi seuraamaan.
Meneppäs; jälestä ma kohta tulen.

(Nathan rientää sisään, Daja ulos.)

VIIDES KOHTAUS.

Palmisto,

jossa **TEMPPELIHERRA** käyskelee edes takaisin. Eräs **LUOSTARIVELI** seuraa häntä vähän matkan päässä sivulla, aina puhumaisillansa hälle.

TEMPPELIHERRA.

Ei suotta mua seuraa tuo! Kas kuinka

Mun kättäni hän katsoo! — Hyvä veli . . .
Isäksikin mun tulis puhutella —

LUOSTARIVELI.

Veljeksi vaan. — Ma olen palveljoita.

TEMPPELIHERRA.

Niin, hyvä veli, jotakin jos ois
Mull' itsellänikin! Mut, totta Jumal'!
Ei ole mitäkään —

LUOSTARIVELI.

Ja kuitenkin
Hartaasti kiitän! Herra kostakoon
Tuhansin kerroin teille, mitä aivan
Halulla antaisitte. Sillä lahja,
Se antajaa ei tee, vaan tahto. Enkä
Tykönne lahjain tähden lähetetty
Ma olekaan.

TEMPPELIHERRA.

Mut toki lähetetty.

LUOSTARIVELI.

Niin, luostarista.

TEMPPELIHERRA.

Jossa juuri toivoin
Vähäisen atrian ma saavani.

LUOSTARIVELI.

Jo pöytäin ääreen siellä istuttiin;
Mut, herra, tulkaa vaan mun kanssani!

TEMPPELIHERRA.

Vaan miksi? Kauan kyll' on siitä aikaa,

Kun lihaa söin, mut mitä tuosta huolin!
Ovatpa taatelit jo kypset.

LUOSTARIVELI.

Herra,
Olkaatte varovainen niiden suhteen.
Ei niitä auta paljon nauttia;
Ne käyvät pernalle, ja synkäksi
Ne mielen saavat.

TEMPPELIHERRA.

Vaan, jos synkkä mieli
Ois mulle mieleen? — Tuota varotusta
Ei toki teitä tuomaan lähetetty?

LUOSTARIVELI.

No ei! — Mun tiedustaman piti teitä,
Ja luonnettanne tutkisteleman.

TEMPPELIHERRA.

Ja julki noin sen mulle ilmotatte?

LUOSTARIVELI.

Kah, miks' en?

TEMPPELIHERRA *(syrjään)*.

Sepä viekas veikko! *(Ääneen:)* — Onko
Siell' luostarissa monta teidän-moista?

LUOSTARIVELI.

En tiedä. Kuuliainen, herra kulta,
Mun olla täytyy.

TEMPPELIHERRA.

Kuuliainen siis
Kai olettenkin, paljon tuumimatta?

LUOSTARIVELI.

No, muuten, herra kulta, oisinko
Ma kuuliainen?

TEMPPELIHERRA *(syrjään).*

Yksinkertaisuus,
Se aina toki voiton saapi! — *(Ääneen:)* Totta
Kai senkin mulle sanonette, ken se
Tarkemmin tahtoo mua tuntea? —
Ett' ette itse vaan, siit' olen varma.

LUOSTARIVELI.

Sopisko mulle? oisko mulle tarpeen?

TEMPPELIHERRA.

Kenelle siis se sopii, kelle on
Se tarpeen, kosk' on niin hän uteljas?

LUOSTARIVELI.

Kai patriarkalle, ma luulen. — Hän se
Lähetti minut teidän luoksenne.

TEMPPELIHERRA.

Vai patriarkka? Eikö ole hälle
Tutumpi valkoviitan punaristi?

LUOSTARIVELI.

Sen tunnen minäkin!

TEMPPELIHERRA.

No, veikko? siis: —
Ma olen temppelherra sekä vanki. —
Jos sanon lisäksi: Tebnin'in linnan
Lähellä vangittiin ma, johonka

Me välirauhan viimeis-hetkellä
Oisimme mieluisesti astuneet,
Ryntäistäksemme sitte Sidon'iin; —
Jos sanon lisäksi: kakskymmentä
Meit' oli vankia, ja minä aino,
Ku jouduin Saladinin armoihin:
Niin patriarkka tarpeheksi tietää, —
Ja jopa enemmänkin.

LUOSTARIVELI.

Mutta tuskin
Sen enempää, kuin hän jo ennen tiesi. —
Hän sitä halajaa myös tietää, miksi
Saladin teitä armahti, ja teitä
Vaan yksin.

TEMPPELIHERRA.

Sit' en tiedä itsekään. —
Ma paljastetuin kauloin viitallen'
Jo polvistunut olin, vartoen
Vaan iskua, kun Saladin hän tarkoin
Minuhun katsoi, riensi luokseni,
Ja viittasi. Mä ylös nostettiin;
Kahleista pääsin; olin häntä kiittää;
Näin kyyneleitä hänen silmissään;
Hän vaiti oli, vaiti minä; pois
Hän lähti, minä jäin. — Mit' yhteyttä
On näissä, senhän patriarkka itse
Selittäköön.

LUOSTARIVELI.

Hän siitä päättää, että
Jumala töihin suuriin teidät säästi.

TEMPPELIHERRA.

Niin, suuriin! Juutalaista tyttö raiskaa
Tulesta korjaamahan sekä Sinain
Vuorelle matkaajia saattamaan,
Ja muihin semmoisiin.

LUOSTARIVELI.

Ho, vartokaapas! —
Eivätpä ole nuotkaan halpoja.
Kenties on itse patriarkka tointa
Jo tärkeämpää teille hankkinut.

TEMPPELIHERRA.

Vai luuletten te, veikko, niin? — Hän on
Kai ilmottanut teille jotakin?

LUOSTARIVELI.

On, ompa niin! — Mut ensin tutkia
Mun täytyy teitä, tokko teissä tuohon
On miestä.

TEMPPELIHERRA.

Oikein; tutkikaa nyt vaan! *(Syrjään:)*
On hauska nähdä moisen tutkimista! — *(Ääneen:)*
No?

LUOSTARIVELI.

Lienee toki paras, että suoraan
Ma sanon teille patriarkan mielen.

TEMPPELIHERRA.

No niin!

LUOSTARIVELI.

Hän mielellänsä tahtois teidät
Esille viemään erään kirjeen.

TEMPPELIHERRA.

Minut?
En ole minä kirjeenkuljettaja. —
Se sekö toimi oisi, joka paljon
Jalompi on, kuin juutalaisen tytön
Tulesta tempaaminen?

LUOSTARIVELI.

Totta kai!
Sill' — lausuu patriarkka — tärkeä
On juuri koko kristikunnalle
Tuo kirje. Tarkoin ken sen kirjeen saattaa
Perille — lausuu patriarkka — sille
Jumala kerran erinäisen kruunun
Taivaassa suo. Ja tuota kruunua —
Niin lausuu patriarkka — kenkään muu
Mahdollisemp' ei oisi kantamaan,
Kuin, herra, te.

TEMPPELIHERRA.

Kuin minä?

LUOSTARIVELI.

Sillä tuskin —
Niin lausuu patriarkka — kenkään muu
Niin näpsäs oiskaan tuota kruunua
Ansaitsemaan, kuin, herra, te.

TEMPPELIHERRA.

Kuin minä?

LUOSTARIVELI.

Vapaana täällä ootte; kaikkialle
Silmäillä saatte; ymmärrätte kuinka —

Niin lausuu patriarkka — kaupungeita
Voi vallottaa ja kuinka varjella;
Te Saladinin äsken rakentaman
Sisäisen, toisen muurin vahvuuden
Ja heikkouden parhain arvaatten,
Ja voitte parhain — lausuu patriarkka —
Jumalan sotijoille tiedot antaa.

TEMPPELIHERRA.

Jos, veli kulta, tarkemmin tuon kirjeen
Sisällön saisin tietää.

LUOSTARIVELI.

Jaa — kas sit'
En tiedä minäkään niin varmaan. Vaan
Filippo kuninkaalle kirje vietäis. —
Ja patriarkka . . . Olen ihmetellyt
Monesti, miten sentään pyhä mies,
Jok' elää muuten ihan taivahassa,
Itsensä alentaa sen ohessa
Myös mailman asioita tuntemaan.
Se tukalalta hälle tuntunee.

TEMPPELIHERRA.

No niin? ja patriarkka? —

LUOSTARIVELI.

Tarkoin, varmaan
Sen tietää, mitenkä ja mistä, kuinka
Isolla voimalla ja miltä puolelta —
Jos jällen täyttä totta päälle käydään —
Saladin alkaa sotaretkensä.

TEMPPELIHERRA.

Vai tietää?

LUOSTARIVELI.

Tykkönään, ja mielellään sen
Filippo kuninkaalle ilmottais,
Ett' arviolta siitä päättää vois
Hän, onko vaara kyllä suur', ja sitte
Kanss' Saladinin, maksoi mitä maksoi,
Sen välirauhan vasta uudistaa,
Jon teidän veljeskuntanne jo aivan
Uljaasti rikkoi.

TEMPPELIHERRA.

Mointa patriarkkaa! —
Vai niin! Se kunnon mies ei mua käyttäis
Tavalliseksi kirjeen-viejäks', vaanpa —
Vakoilijaksi. — Veli hyvä, niin
Nyt patriarkallenne sanokaa,
Ett' tutkintonne mukaan minussa
Ei ole miestä siihen. — Vangiksi
Mun vielä täytyy itsen' katsoa;
Ja temppelherran aino virka ompi
Huimailla miekallansa, vaan ei juosta
Vakoilijana.

LUOSTARIVELI.

Sitä minäkin! —
Enk' ole teitä siitä moittiva.
Mut vasta paras tulee. — Patriarkka
Nyt tiedustellut on sen linnan nimen,
Ja missä paikkaa Libanonilla
Se on, jon kätkössä se suuren suuri
Rahasto ompi, josta Saladinin

Varoinen isä sotajoukon palkkaa
Ja hankkeet kaikki maksaa. Saladin
Tuo tuostakin käy siellä kiertoteitä,
Ja melkein aina ilman seuratta. —
Kai huomaatten?

TEMPPELIHERRA.

En suinkaan!.

LUOSTARIVELI.

Helpompi
Mik' ois, kuin ottaa kiinni Saladin?
Hänestä loppu tehdä? Kammoksutte? —
Maronilaista kaksi hurskasta
Jò ompi siihen toimeen tarjounut,
Jos vaan nyt saisi kelpo miehen heitä
Johdattamaan.

TEMPPELIHERRA.

Ja minut patriarkka
Myös tuoksi kelpomieheks' valitsi?

LUOSTARIVELI.

Hän luulee, että Ptolemais'ista
Filippo kuninkahan parhain sopii
Apua siihen antaa.

TEMPPELIHERRA.

Mulleko?
Vai, veli, mulle? Ettekö jo kuulleet,
Juur' aivan äsken kuulleet, mihin velkaan
Ma olen tullut Saladinille?

LUOSTARIVELI.

Kyll' olen kuullut sen.

TEMPPELIHERRA.

Ja kuitenkin?

LUOSTARIVELI.

Niin, — miettii patriarkka — kyllä kai
Se niinkin lienee: mutta Jumala
Ja veljeskunta —

TEMPPELIHERRA.

Mitäkään ei muuta!
Eivätkä käske mua konnantyöhön!

LUOSTARIVELI.

Ei suinkaan! Vaanpa — miettii patriarkka —
Mik' ihmisistä näyttää konnantyöksi,
Edessä Jumalan ei konnantyö
Tok' ole.

TEMPPELIHERRA.

Saladinia mun kiittää
Tuleepi hengestän', ja hänenkö
Nyt hengiltä ma ottaisin?

LUOSTARIVELI.

Hyhyi! —
Mut kristikunnnan vihamiehenä —
Niin miettii patriarkka — Saladin
Tok' aina pysyy; eikä ansaitse
Hän ystävänne olla.

TEMPPELIHERRA.

Ystäväni?
Senvuoksko, ett'en tahdo ilkiö
Ma olla, kiittämätön ilkiö?

LUOSTARIVELI.

No niin! — Mut kiittämisestä me kyllä
Olemme vapaat — miettii patriarkka —
Edessä Jumalan ja ihmisten,
Jos hyvää työtä meidän tähtemme
Ei tehtykään. Ja koska puhutaan —
Niin miettii patriarkka — teidän vaan
Senvuoksi Saladinilt' armon saaneen,
Olennossanne, muodossanne kun hän
Havaitsi jotakin niin aivan hänen
Veljensä moista . . .

TEMPPELIHERRA.

Senkin patriarkka
Siis tietääpi; ja sentään? — Oi, jos ois
Se varmaa! Saladin! — Ah! vähänkään
Olisko luonto veljes muotoa
Minulle suonut, eikä mitäkään
Sen vastineeks' ois sieluhuni luonut?
Sen vastineen ma sortaisinko siis,
Tuon patriarkan mielen nouteheksi? —
Et voi sa, luonto, valhetella niin!
Jumalan työt ne sointuu paremmin! —
Nyt menkää, veli, matkoihinne! —
Älkäätte sappeani paisuttako! —

LUOSTARIVELI.

Mä menenkin, ja tyytyvämpänä
Kuin tulin. Anteeks' suokaa, hyvä herra!
Mut meidän, luostar'-väen, meidän täytyy
Päämiehillemme kuuliaiset olla.

KUUDES KOHTAUS.

TEMPPELIHERRA ja **DAJA**, joka jo hetken ajan on etäältä katsellut Temppeliherraa ja nyt lähestyy häntä.

DAJA.

Hyvälle päälle — siltä näyttää — häntä
Ei luostarveli juuri jättänyt. —
Mut kuitenkin mun täytyy uskaltaa.

TEMPPELIHERRA.

No, oivallista! Voisko sananlasku
Se valhetella: munkkipa ja akka
Ja akka ynnä munkki ovat pirun
Molemmat kourat? Toisesta nyt toiseen
Hän mua viskeleepi.

DAJA.

Mitä näen? —
Kah teidät, jalo herra! — Kiitos, tuhat
Kiitosta olkoon Jumalalle! — Missä
Olette ajan pitkän olleet? — Ette
Sairasna kuitenkaan?

TEMPPELIHERRA.

En.

DAJA.

Terveen'?

TEMPPELIHERRA.

Niin.

DAJA.

Olimme teistä aivan huolissamme.

TEMPPELIHERRA.

Vai niin?

Erästä juutalaista tyttöä
Mun piti kasvattaman. Armas miehen'
Ol' uljas huovi Fredrik keisarin
Soturi-joukossa . . .

TEMPPELIHERRA.

Ja syntyään
Hän Schweitsiläinen oli, jota kohtas'
Se kunnia ja armo, että hän
Sai *samaan* virtaan Keisarillisen
Maisteetin kanssa hukkua. — Voi kuinka
Monesti, akka! oletten jo tuota
Minulle jaaritelleet. Ettekö
Nyt lainkaan mua lakkaa vainoomasta?

DAJA.

Vai vainoomasta! hyvä Jumala!

TEMPPELIHERRA.

Niin, vainoomasta. Kauemmin en jaksa
Mä enää nähdä teitä, eikä kuulla!
Enk' yhä salli teidän muistutella
Teosta, jota tehdess' aatellut
En mitäkään, jok' itsestänikin,
Kun nyt sit' aattelen, on tolkuton.
En kadu sitä kuitenkaan. Mut kas,
Jos sattuis vielä moinen tapaus,
Niin tehän syypää oisitten, jos en mä
Menetteleisi yhtä reippahasti;
Jos ensiksi mä tiedustelisin —
Ja antaisin sen palaa, joka palaa.

DAJA.

Jumala varjelkoon!

TEMPPELIHERRA.

Se hyvä tehkää
Minulle toki tästä lähin, että
Pidätte minut tuntemattomana.
Mä sitä pyydän; sekä myös, ett' isän
Minusta luovutatte. Juutalainen
On juutalainen. Jäykkä Schwabilainen
Oon minä. Tytön kuva kauan sitte
Jo sielustan' on mennyt, jos se siell'
On ollutkaan.

DAJA.

Mut eipä ole teidän
Kuvanne mennyt hänen sielustaan.

TEMPPELIHERRA.

Ja mitä on sen siellä tekemistä?
Niin, mitä?

DAJA.

Tiesi hänet! Ihmiset
Ei ole aina, miltä näyttävät.

TEMPPELIHERRA.

Mut harvoin parempia. *(Menee.)*

DAJA.

Vartokaas!
Kuhunka kiire?

TEMPPELIHERRA.

Älkää inhomaan
Mua saako näitä palmuj', joiden alla
Mä mielelläni viihtyisin.

DAJA.

No mene,
Sa saksalainen karhu! mene! — Vaan
Tuon pedon jäljilt' eksyä en saa ma.

(Seuraa häntä täältä.)

Toinen Näytös.

ENSIMÄINEN KOHTAUS.

Sultanin palatsi.

SALADIN ja **SITTAH** pelaavat shakkia.

SITTAH.

Saladin, missä olet? Kuinka pelaat
Sä tänään?

SALADIN.

Enkö hyvin? Luulisinpa.

SITTAH.

Niin, mulle hyvin; tuskin mullekaan.
Tuo nasta siirrä takaisin.

SALADIN.

Min tähden?

SITTAH.

Sun hevoses ois suojatonna.

SALADIN.

Oikein!

No näin!

SITTAH.

Ma muutan tuohon.

SALADIN.

Kaspa taas! —
Mut shakki!

SITTAH.

Mitä auttaa sua se?
Ma muutan etehen, ja tilasi
On jällen sama.

SALADIN.

Tästä pulasta
En pääse ilman sakotta, mä näen.
No, olkoon niinkin, — ota hevonen!

SITTAH.

En huoli siitä; menen sivutse.

SALADIN.

Et lahjota sa mulle mitäkään.
Se asema on sulle tärkeämpi,
Kuin hevonen.

SITTAH.

Voip' olla.

SALADIN.

Älä vaan
Sä mene uimaan uhalla. Kas tuota!
Sit' et sä voinut luullakaan.

SITTAH.

En suinkaan.
Kuink' oisinkaan ma voinut luulla niin
Sua suuttuneeksi kuninkaattareesi?

SALADIN.

Mun kuninkaattareeni?

SITTAH.

Jopa nyt
Ma huomaan: tänäpänä tuhannen
Dinaria ma voitan.

SALADIN.

Miten niin?

SITTAH.

Sä vielä kysyt! — Koska ehdolla
Ja väkisin sa tahdot hävitä. —
Mut tuosta en mä pyydä hyötyä.
Sill' ilman sitä, että moinen peli
Ei ole huvittavakaan, niin enkö
Mä melkein aina voita sulta, milloin
Mä häviänkin? Kulloinka et ole,
Mua lohduttaakses tappioni tähden,
Panosta mulle jällen lahjottanut,
Ja kaksin kerroin?

SALADIN.

Kas, kai lienetkin
Sä hävitessäs tahallasi kenties
Hävinnyt, siskokultasen'?

SITTAH.

Niin vaan
On ainakin, ett' anteliaisuutes,
Mun armas veljeni, on syypää, ett'
En taida paremmin ma pelata.

SALADIN.

Nyt poistumme jo pelistä. Tee loppu!

SITTAH.

Se sillensäkö jää? No, shakki siis!
Ja shakki kahtialta!

SALADIN.

Tosiaan;
En tuota uhkausta huomannutkaan,
Jok' yksin tein vie kuninkaattareni.

SITTAH.

Sit' eikö voida auttaa? Katsotaas!

SALADIN.

Ei; ota kuninkaatar! Milloinkaan
Ei tuo se nasta mulle onnea.

SITTAH.

Tuo *nasta* vaan?

SALADIN.

Vie pois! — Ei tee se mitään.
Ovatpa kaikki taasen suojeltuina.

SITTAH.

Kuin nöyrä kuninkaattaria kohtaan
Tuleepi olla, veljestäni oon
Mä kyllä hyvin oppinut. *(Jättää sen ottamatta.)*

SALADIN.

Se ota,
Tai ottamatta ole. Mull' ei ole
Sit' enää.

SITTAH.

Minkävuoks' sit' ottaisin!
Mut shakki! — Shakki!

SALADIN.

Vieläkin.

SITTAH.

Ja shakki! —

SALADIN.

Ja nyt shakmatti!

SITTAH.

Eihän vielä juuri;
Sa hevosen voit muuttaa välihin,
Tai mitä muutoin tahdot. Yhtä kaikki!

SALADIN.

Niin oikein, niin! — Sa olet voittanut;
Al-Hafi maksaa. Tuotakoon hän tänne!
Nyt kohta! — Väärässä et ollut, Sittah!
Tään pelin johtoa en seurannut
Ma oikein; olin hajamielinen.
Ja sitte — kenpä aina pistältääkin
Nuot kehnot nastat hyppysiimme, jotk'
Ei mitään muistuta, ei merkitse?
Olenko pelannut kanss' Iman'in? —
Vaan mitä? Häviö se syitä etsii.
Ei nastain kehnous se ole, Sittah,
Mi saattaa minut häviöön: sun tarkka
Ja vilkas huomios, sun taitosi . . .

SITTAH.

Sitenkin häviösi hakaraa

Sa koetat tylsentää. No, niinpä niin,
Sa olit hajamielinen, ja olit
Viel' enemmän kuin minä.

SALADIN.

Sinäkö?
Mi sinut saattais hajamieliseksi?

SITTAH.

Ei suinkaan sinun hajamielisyytes! —
Oi, milloin, Saladin, yht' ahkerasti
Pelaamme jällen?

SALADIN.

Sitä ahnehemmin
Pelaamme silloin! — Ah! kun sota taas
Nyt syttyy, tarkotat sa? — Syttyköön
Se vaan! — En ole minä alkanut.
Vaan mielelläni oisin uudestaan
Mä välirauhaa pitkittänyt; oisin
Samassa Sittahlleni toimittanut
Myös oivan miehen. Sillä oiva lienee
Rikhardin veli; Rikhardinpa veli
Hän on.

SITTAH.

Jos voisit Rikhardias vaan
Sä kyllin kiittää!

SALADIN.

Melek veljemme
Jos sitte oisi saanut osakseen
Rikhardin sisaren! Oi mikä perhe
Oisimme sitte olleet! Perhe paras

Perheistä kaikista maailmassa! —
Sa kuulet, ett' en itseänikään
Ma ole kiittämättä. Luulen, että
Ma olen ystäväini arvoinen. —
Ois siitä kunnon heimo syntynyt!

SITTAH.

Ma sulo-unelmaasi kohta nauroin.
Sä kristityit' et tunne; tuntea
Et tahdokaan. He ylpeilevät siitä,
Ett' ovat kristityitä, eikä siitä,
Ett' ihmisiä ovat. Sitäkin,
Mi heidän johtajansa ajasta
Taik'-uskoisuutta ihmisyydellä
On höystänyt, he rakastavat; ei
Sen vuoksi, että inhimillist' on
Se, vaanpa siksi, että niinp' on Kristus
Opettanut ja niinp' on Kristus tehnyt. —
Hyväpä heidän, että oli hän
Niin hyvä inhiminen! Hyvä heidän,
Kun voivat luottamuksell' itsellensä
Omata hänen hyveitänsä! — Kuinka!
Vai hyveitänsä? — Niitäpä tok' ei,
Mut nimeänsä, sitä kaikkialle
On levitettävä, se kaikkein hyväin
Ihmisten nimet ompi halventava,
On nielaiseva. Nimen, kanssa hänen
Nimensä heidän vaan on tekemistä.

SALADIN.

Sa tarkotatko, että juuri siksi
He soivat teidän, Melekin ja sinun,
Tulevan kristityiksi ennen, kuin te

TOINEN KOHTAUS.

AL-HAFI dervishi. **SALADIN. SITTAH.**

AL-HAFI.

Luultavasti ovat rahat
Egyptistä jo tulleet. Jos nyt vaan
Niit' oisi oikein koolta!

SALADIN.

Tietoja
Sull' onko?

AL-HAFI.

Mullako? Vai niin! Ei mulla.
Mä täältä luulin niitä saavani.

SALADIN.

Sittahlle maksa poijes tuhannen
Dinaria. *(Käy mietiskellen edes takaisin.)*

AL-HAFI.

Vai „maksa pois!“ sen sijaan,
Kuin piti „ota vastaan!“ kuulemani.
Kas sepä oivaa ompi! Vähemmän
Kuin tyhjän saan mä näin. — Vai Sittahllen?
Vai jällen Sittahllen? Kai hävityt?
Taas hävityt kai shakkipelissä?
Ja tuoss' on peli vielä.

SITTAH.

Onneni
Sa mulle toki suot?

AL-HAFI *(katsellen peliä).*

Ma suonko? — Jospa —
Hyvinhän tiedätten.

SITTAH *(silmää iskein).*

Hs, Hafi! Hs!

AL-HAFI *(vielä tarkaten peliä).*

Jos vaan sen itse suotte itsellenne!

SITTAH.

Hs, Hafi!

AL-HAFI *(Sittahlle).*

Valkoiset kai oli teidän?
Te „shakki“ sanotten?

SITTAH.

Se hyvä on,
Ett' ei hän ole kuullut.

AL-HAFI.

Hänenkö
On muutto-vuoro?

SITTAH *(astuu lähemmäksi Al-Hafia).*

Sano toki, että
Ma rahat saan.

AL-HAFI *(vielä tarkaten peliä).*

No saatte, saatte niin
Kuin ainakin.

SITTAH.

Kuink'? Ootko mieltä vailla?

AL-HAFI.

Eip' ole peli vielä loppunut.
Hukassa Saladin ei ole vielä.

SITTAH.

Mä pyydän sua, Hafi, ole kiltti!

SALADIN.

Se toki kumma on! Mit' asiaa
Niin hartahasti, todesti voi Sittah
Eräältä vierahalta, dervishiltä
Anoa ennemmin, kuin minulta,
Omalta veljeltään? Al-Hafi, nyt
Mä käsken. — Puhu, dervish!

SITTAH.

Veljeni!
Äl' anna tyhjän loukata sun mieltäs
Enemmän, kuin se ansaitsee. Sä tiedät,
Ett' useamman kerran olen sulta
Tuon saman verran shakkipelissä
Ma voittanut. Mut kosk' en rahoja
Ma ole silloin juuri tarvinnut,
Kosk' ei Al-Hafill' ole rahastossaan
Juur' ollut viljavalta varoja,
Niin ovat rahat saaneet jäädä sinne.
Mut älä pelkää! Sulle, veljen', niit'
En aio lahjottaa, ei Hafille,
Ei liioin rahastoon.

AL-HAFI.

Niin, siinä, siinä
Jos kaikki ois!

SITTAH.

Ja muuta semmoista.
Se, mitä kerran mulle määräsit,
On myöskin saanut jäädä rahastoon.
Kuukauden muutaman se siell' on ollut.

AL-HAFI.

Ei vielä kaikki.

SALADIN.

Eikö vieläkään? —
No, miks' et puhu?

AL-HAFI.

Siitä asti kuin
Egyptistä on rahaa odotettu,
Ei ole . . .

SITTAH.

Miksi häntä kuuntelet?

AL-HAFI.

Hän ainoastaan mitäkään ei saanut . . .

SALADIN.

Oi, hyvä tyttönen! — On ehkä vielä
Mun edestäni maksanutkin. Niinkö?

AL-HAFI.

Hovinne kaiken yllä-pitänyt
Ja kaikki maksut yksin suorittanut.

SALADIN.

Oi se, se on mun siskoni! *(Syleilee häntä.)*

SITTAH.

Ken muu
Niin varakkaaksi mua tehnyt ois,
Ett' oisin tuon ma voinut toimittaa,
Kuin sinä, veljyt?

AL-HAFI.

Kyllä veli pian
Jo siskon yhtä periköyhäks' saa,
Kuin hän on itsekin.

SALADIN.

Mä köyhäkö?
Veliko köyhä? Koska enemmän
On mulla ollut, koska vähemmän? —
Yks hevonen, yks puku, yksi miekka
Ja — yksi Jumala! Ja tarvitsenko
Ma muuta? Koska puuttui multa niitä?
Ja kuitenkin, Al-Hafi, täytyy mun
Sua nuhdella.

SITTAH.

Voi, älä nuhtele,
Mun veljen'! Jospa niinkin huojennella
Isämme murheita ma voisin!

SALADIN.

Ah!
Ah, nytpä masensit yht'äkkiä
Mun kaikki iloisuuten'! Mitäkään
Ei puutu multa, puuttua ei voi.
Mut hältä, hältä puuttuu, hänen kauttaan
Kaikilta meiltä. — Sanokaa, mit' on
Mun tekeminen? Ehkä pitkään aikaan
Egyptistä ei tule mitäkään.
Jumala tiesi, mikä syynä ollee.
Ja onhan siellä rauha maassa vielä! —
Mä mielelläni tahdon vähentää
Ja niukentaa ja säästää; tyytyväinen
Ma olen kaikkiin, mitä minuhun

Vaan koskee, kun vaan *minä* siitä kärsin,
Eik' kenkään muu. — Mut mitä auttaa se?
Hevosta, pukua tai miekkaa paitsi
En voi ma olla. Enkä mitäkään
Ma Jumalaltani voi tinkiellä.
Hän kyllä aivan vähäiseen jo tyytyy:
Mun sydämeeni. — Paljonpa ma toivoin
Sun rahastosi yli-jäännöksistä,
Al-Hafi.

AL-HAFI.

Hoo, vai yli-jäännöksistä? —
Oi sanokaapas, seivästyttäneet
Ettenkö mua ois, tai vähintäänkin
Hirtättäneet, jos yli-jäännöksiä
Oisitte löytäneet. Jop' oisin ennen
Ma petoksenkin tehdä tohtinut.

SALADIN.

Mut mitähän on meidän tekeminen? —
Ja etkö voinut joltakulta muulta
Sä ennen lainata, kuin Sittahlta?

SITTAH.

Oi veli! etu-oikeuttani
Ma sallisinko itseltäni riistää?
Hänenkö riistää? Siit' en luovu koskaan.
Ei ole aarteheni vieläkään
Juur' aivan ehtynehet.

SALADIN.

Vai ei aivan?
Se vielä puuttui! — Käyppäs kohta toimeen,

Al-Hafi! Ota rahaa mistä saat!
Ja miten saat! Niin, mene, lainaa, lupaa. —
Mut, Hafi! älä lainaa toki niiltä,
Jotk' olen *minä* tehnyt rikkaaks', sillä
Takaisin velkomiselta se näyttäis.
Luo itarimman käy; se mieluisimmin
Minulle lainaa. Sillä tietäähän
Se hyvin, kuinka hänen rahansa
Mun käsissäni kasvavat.

AL-HAFI.

Semmoist'
En tunne yhtään.

SITTAH.

Mieleheni johtuu
Nyt juuri: olen kuullut, Hafi! että
Sun ystäväs on tullut takaisin.

AL-HAFI *(hämmästyneenä)*.

Mun ystäv', ystäväni! Kenp' ois se?

SITTAH.

Sun kovin ylistetty Juutalaises.

AL-HAFI.

Minunko ylistämä juutalainen?

SITTAH.

Se, jolle Jumala — ma aivan hyvin
Sun lausees vielä muistan hänestä —
Se, jolle hänen Jumalansa on
Niin täysin määrin suonut kaiken tään
Maailman tavarata, vähimmästä
Ain' asti suurimpahan.

AL-HAFI.

Niinkö oon
Ma sanonut? Mit' olen tarkottanut
Mä sillä?

SITTAH.

Vähin oli: rikkaus.
Ja suurin: viisaus.

AL-HAFI.

Niin oisinko
Ma sanonut? Ja juutalaisesta?

SITTAH.

Niin etkö oisi Nathanistasi
Sa sanonut?

AL-HAFI.

Vai niin! Niin Nathanista!
Ei tullut tuo mun mielehenikään.
Vai niin? Hän siis on vihdoin palannut?
No! hänen tilansa ei lienekään
Juur' aivan huono. — Niinpä oikein: häntä
Nimitti kansa kerran viisahaksi!
Rikkaaksi myös.

SITTAH.

Nyt hänen sanotaan
Rikkaamman olevan, kuin ennen koskaan.
Ihmeeksi käypi koko kaupungille,
Mitk' aarteet, mitkä kalliit tavarat
Hän tuonut on.

AL-HAFI.

No, jos on Nathan Rikas
Palannut, niin on Nathan Viisaskin.

SITTAH.

Mitäpä luulet, Hafi! hänehen
Jos kääntyisit?

AL-HAFI.

Ja miksi hänehen? —
Ei suinkaan lainaamista varten? — Hyvin
Te hänet tunnettenkin. — Hänkö lainais! —
Hän ompi viisas siinäkin, ett' ei
Hän lainaa kellekään.

SITTAH.

Sä häntä ennen
Kuvailit aivan toisenkaltaiseksi.

AL-HAFI.

Hän kauppa-tavaraansa hädin-tullen
Velaksi antaisi. Mut rahaa, rahaa?
Ei ikipäivinä. — Hän tosin kyll'
On juutalainen moinen, joita ei
Juur' monta olekaan. On järkevä;
Osaapi elellä, ja shakkia
Hän pelaa hyvästi. Mut pahassa
Hän muihin juutalaisiin verraten
On toki yhtä merkillinen juur', kuin
Hyvässäkin. — Ei hältä, hältäpä
Ei ole toivomistakaan. — Kyll' antaa
Hän mielellänsä köyhille, ja siinä
Kenties kuin Saladinkin. Jos ei juur'
Niin paljon, niin tok' yhtä mielellänsä,
Ja muotoon katsomatta. Kristitty
Ja Juutalainen, Muslemi ja Parsi,
Kaikk' yhden-arvoiset on hänestä.

SITTAH.

Ja moinen mies ei . . .

SALADIN.

Kuink' en ole kuullut
Ma tuosta miehest' ennen milloinkaan? . . .

SITTAH.

Ei lainais Saladinille! ei hälle,
Joll' ompi tarvis muita varten vaan,
Eik' itseään!

AL-HAFI.

Kas, huomatkaas nyt tässä
Taas juutalainen; halpa juutalainen! —
Tok' uskokaapas! — antaissansa on
Hän ihan karsas teille, kateinen!
Jok'ainoan kostjumal'-lausehen,
Mi mailmass' sanotaan, hän mieluisemmin
Vaan itsellensä soisi. Senpä vuoks'
Ei kellekään hän lainaa, siten aina
Vaan antaa voidaksensa. Koska laki
Se käskee hänen olla anteljaan,
Ei autteljahan ollenkaan, niin on
Tuo anteljaisuutensa hänet saanut
Maanpiirin epäkohteljaimmaksi.
Me kauan aikaa sitte vähän riidass'
Olemme tosin olleet, mutta älkää
Tok' ajatelko, että häntä väärin
Senvuoksi arvostelisin. Hän kaikkiin
On hyvä, mutta lainaamaan ei vaan;
Ei suinkaan lainaamaan. Ma kohta menen
Kolkuttamahan muiden ovea . . .

Mieleeni juuri johtuu eräs Mauri,
Mi saita on ja rikas. — Menen, menen.

SITTAH.

Kah, miksi niin sa, Hafi, kiirutat?

SALADIN.

No, anna hänen mennä!

KOLMAS KOHTAUS.

SITTAH. SALADIN.

SITTAH.

Kiiruttaa,
Kuin pakoon mua juoksis! Mitähän
Se merkitseepi? — Oisko todella
Hän Juutalaisen suhteen pettynyt,
Vai — mieliikö hän meitä pettää?

SALADIN.

Kuinka?
Sa multa kysyt? Tuskinpa mä tiedän,
Kenestä puhunehet oletten.
Ja Juutalaisestanne, Nathanista
Mä tänäpänä ensikerran kuulen.

SITTAH.

Kah, onko mahdollista, että niin
On outona se sulta pysynyt?
Mies, josta sanotaan, ett' Davidin
Ja Salomonin haudat tutkinut
Hän on, ja että niiden sinetin
Hän loihtusanoilla voi aukaista.

Ja niistä aika ajoin ammentaa
Hän aarteet äärettömät, jotka eivät
Halvemman lähteen tuottamia liene.

SALADIN.

Jos haudoista se mies tuo aarteitaan,
Niin Davidin tai Salomonin ei
Ne haudat suinkaan olleet. Houkkioit
On niissä maannut!

SITTAH.

Taikka rosvoja! —
Ja hänen aarnionsa onkin paljon
Enemmän tuottava ja annokkaampi,
Kuin mikään hauta voisi olla.

SALADIN.

Sillä
Hän käypi kauppaa, kuten kuulin.

SITTAH.

Hänen
Työ-juhtiaan on teillä kaikilla,
Ja kaiket erämaat ne halki käyvät;
Häll' laivoja on kaikiss' satamoissa.
Niin on Al-Hafi itse mulle ennen
Jo sanonut, ja lausui vielä kaikell'
Ihastuksella, kuinka jalosti
Ja ylevästi tämä ystävänsä
Varansa käyttää, joita toimellaan
Ja nerollaan hän aivan sopivaksi
Ansaitaksensa katsoo; lausui vielä,
Kuink' aivan vapaa hänen mielens' ompi

Turhista luuloista, kuin sydämensä
Avuille hyville on aina harras
Ja kaikkeen ihanahan sointuva.

SALADIN.

Vaan nytpä lausui Hafi hänestä
Niin epävakaisesti, penseästi.

SITTAH.

Ei penseästi juur', mut hämmennellen.
Niin kuin hän pelkäis häntä kiittämästä,
Eik' ilman syyttä häntä laittaakaan
Hän voisi. — Mitenkä? Vai niinkö oisi
Todella, ett' ei jäsen paraskaan
Voi kansastansa ihan välttyä?
Ett' tuota ystävänsä kohtaa ois
Al-Hafi todellakin hävennyt? —
Sen laita olkoon, kuinka tahansa! —
Tää juutalainen olkoon parempi
Tai pahempi, jos vaan hän rikas on:
Siin' ompi meille kylliksi!

SALADIN.

Et suinkaan,
Mun siskoseni, tahtone sä hänen
Omaansa ottaa väkisesti?

SITTAH.

Minkä
Sä väkiseksi sanot? Tulellako
Ja miekall'? Enpä! Mitä heikon suhteen
On tarvis muuta väkisyyttä, kuin
Sen heikkoutta? — Tule kanssani

Mun haaremiini tuokioksi vaan
Erästä laulajaani kuulemaan,
Jonk' eilen juuri ostin. Sillä aikaa
Kenties mun vehkeheni valmistuu,
Jot' aion Nathania vastaan. — Tule!

NELJÄS KOHTAUS.

Nathanin talon edusta, jonka kohdalla palmisto on.

RECHA ja **NATHAN** tulevat ulos. Sittemmin **DAJA.**

RECHA.

Olette, isä, kauan viipyneet.
Nyt enää hänt' ei saane kohdata.

NATHAN.

No, no; jos tääll' ei, eikä palmistossa,
Niin muuall'. — Ole vaan nyt huoleti! —
Kas! tuollapa jo tulee Daja.

RECHA.

Nyt
On varmaan Dajan näkyvistä hän
Jo kadonnut.

NATHAN.

No, eihän kuitenkaan.

RECHA.

Joutuummin Daja muuten astuisi.

NATHAN.

Hän viel' ei ole nähnyt meitä suinkaan . . .

RECHA.

Nyt näkee hän.

NATHAN.

Ja rientäin astuu. Kas!
Mut huoleti nyt ole, huoleti!

RECHA.

Voi huolisitteko te tyttärestä,
Jok' ois nyt huoleti? ei milläskään
Ois siitä, kenen kautta hänen ompi
Henkensä pelastettu? Henkensä, —
Jok' on senvuoksi vaan niin rakas hälle,
Ett' ensin teidän kauttanne hän sai sen.

NATHAN.

En muuksi sua tahdo, kuin sa olet:
Jos vaikka jonkun muunkin tietäisin
Sun sieluasi liikuttavan.

RECHA.

Minkä,
Mun isäni?

NATHAN.

Sä kysyt multa? kysyt
Niin pelokkaasti? Mitä ikänä
Sun sydämessäs liikkuu, puhdast' on
Se, vilpitönt'. Äl' anna itseäs
Sen huolettaa. Ei huoleta se mua.
Mut lupaa mulle, selvemmin kun kerran
Sun sydämes tuo ilmi halunsa,
Ett' et sa salaa multa yhtäkään
Sen toivetta.

RECHA.

Jo mua vavistuttaa
Mahdollisuuskin voida sydäntäni
Salata teiltä.

NATHAN.

Ei nyt siitä enää!
Sanottu kerrassaan se olkoon. — Tuoss
On Daja. — No?

DAJA.

Viel' alla palmujen
Hän tuolla käy; tuon kulman takaa kohta
Esille tulee hän. — Kas tuossa!

RECHA.

Ah!
Epäilevän hän näyttää: käviskö
Nyt oikealle, vaiko vasemmalle?
Eteenköpäin, vai takaisin?

DAJA.

Ei; vielä
Useinkin hänen kautta luostarin
On käyminen ja täytyy tästä käydä
Ohitse. — Pannaas vetoa!

RECHA.

Niin, oikein!
Oletko häntä puhutellut jo?
Kuink' on hän mielin?

DAJA.

Niin kuin ainakin.

NATHAN.

Mut varokaa, ett' ei hän teitä huomaa.
Menkäätte taaemmaksi; taikka aivan
Sisälle mieluisemmin.

RECHA.

Silmäys
Nyt vielä vaan! — Voi tuota pensas-aitaa,
Ku kaihti hänet!

DAJA.

Tulkaa nyt, jo tulkaa!
Isänne aivan oikeassa on.
Se vaara tarjon' ompi, että, jos
Hän teidät huomaa, kohta takaisin
Hän käännähtää.

RECHA.

Voi tuota pensas-aitaa!

NATHAN.

Esille jos hän äkisti nyt astuis,
Niin täytyis hänen teidät huomata.
Senvuoksi menkää nyt!

DAJA.

Niin, tulkaa, tulkaa!
Mä tiedän akkunan, jost' aivan hyvin
Me hänet nähdä voimme.

RECHA.

Tiedätkö?

(Molemmat menevät sisään.)

VIIDES KOHTAUS.

NATHAN ja kohta sen jälkeen **TEMPPELIHERRA.**

NATHAN.

Mä milt'en kammo tuota ihmistä
Noin kummallista. Milt'en hämmästele
Hyviä avujansa karkeita.
Kun sentään toinen ihminen voi toisen
Hämille saattaa näin. — Ho! nyt hän tulee. —
On totta nuorukainen miehenmoinen!
Minulle mieleen on tuo hyvänlainen,
Tuo uhka katsanto ja reipas käynti.
Tuo kuori karvas olla voipi, mut
Ei sydän suinkaan. Missä mointa näinkään? —
Anteeksi suokaa, jalo Frankki . . .

TEMPPELIHERRA.

Mitä?

NATHAN.

Suokaatte . . .

TEMPPELIHERRA.

Mitä, Juutalainen, mitä?

NATHAN.

Ett' uskallan mä teitä puhutella.

TEMPPELIHERRA.

Sit' estää voinko ma? Mut lyhyesti.

NATHAN.

Viivähtäkäätte, älkää rientäkö
Niin upeasti, ylenkatsehella

Ohitse miehen, jok' on ikuiseen
Kiitollisuuden velkaan teille tullut.

TEMPPELIHERRA.

Mitenkä niin? — Ah, jopa melkein arvaan.
Te lienetten . . .

NATHAN.

Mun nimeni on Nathan;
Sen tytön isä olen, jonka tulen
Hädästä jalomielisyytenne
On pelastanut; sekä saavun nyt . . .

TEMPPELIHERRA.

Jos kiittämään, niin — säästäkää ne lauseet!
Ma liiaks' olen tuosta joutavasta
Jo saanut kiitoksia kärsiä. —
Ja paitsi sitä, ettehän te missään
Velassa mulle olekaan. Mä siit'
En tiennyt, että teidän tytärtänne
Pelastamaan mä riensin. Temppelherran
Velvollisuus on auttaa vaikka ketä,
Jon vaarassa hän huomaa olevan.
Ja sillä hetkell' aivan tuskaloinen
Eloni mulle oli muutenkin.
Mä mielelläni tilaisuutta käytin,
Ja altihiks' sen panin toisen hengen
Edestä: toisen hengen — vaikkapa
Se olikin vaan juutalaisen tytön.

NATHAN.

Oi, kuinka ylevää! Kuink' ylevää
Ja ilkeää! Voi moisen käännähyksen

Käsittää toki. Siivo ylevyys
Se piiltelee tuon ilkeyden taakse,
Ihailustamme siten välttääksensä. —
Mut ihailuksen antia jos niin
Se halpeleepi, mitä antia
Se sitte sallineekaan? — Ritari!
Jos ette vieras täällä ois ja vanki,
En rohkenisi näin mä kysyä.
Ilmaiskaa, käskekäätte: millä voin
Mä teitä palvella?

TEMPPELIHERRA.

Te? Ette milläan.

NATHAN.

Ma rikas olen.

TEMPPELIHERRA.

Juutalainen rikas
Ei koskaan juutalainen paremp' ollut.

NATHAN.

Senvuoksi ettekö voi sitä käyttää,
Mik' ompi hällä toki parempaa?
Ettenkö hänen rikkauttansa?

TEMPPELIHERRA.

No, sit' en juuri evätä ma tahdo,
En vuoksi viittani. Kun niin se on
Jo lopen kulununna, ett' ei voi
Sit' enää paikata, ei parsiella,
Niin uutehen ma tulen teiltä rahaa
Velaksi ottamaan, tai kangasta. —
Älkäätte katsoko niin synkein silmin!
Ei vielä vaaraa; viel' ei kuluksi

Se jouda; välttää vielä, näetten. Tuoss'
On liepehessä paha pilkku vaan.
Se kärventyi; ma sain sen silloin, kuin
Mä tyttärenne kannoin tulesta.

NATHAN (*tarttuen liepeesen ja katsellen sitä*).

Se tok' on aivan kummallista, että
Tuommoinen palomerkki, paha pilkku
Miehestä antaa lauseen paremman,
Kuin miehen oma suu. Mä sitä pian
Jo suutelisin — tuota pilkkua! —
Ah, anteeks' antakaa! — En tuot' ois suonut.

TEMPPELIHERRA.

Niin, mitä?

NATHAN.

Kyynel siihen vierähti.

TEMPPELIHERRA.

Ei haita; ennenkin on kastunut se. (*Itsekseen:*)
Hämille tuo jo saattaa minut pian.

NATHAN.

Jos toki tahtoisitte lähettää
Tuon viittanne mun tyttäreni luo!

TEMPPELIHERRA.

Min vuoksi?

NATHAN.

Että hänkin huulilleen
Sais painaa tuota pilkkua. Sill' että
Hän polvianne saisi halata —
Hän sitä saanee toivoella turhaan.

TEMPPELIHERRA.

Mut, Juutalainen — niin, niin, Nathanko
On nimenne? — Mut Nathan — sananne
Te sovitatte aivan — aivan hyvin —
Niin terävästi — hämillä mä oon —
Mä kyllä . . .

NATHAN.

Olkaa todella tai olkaa
Olevinanne kuinka tahansa;
Kyll' ymmärrän mä teidät tässäkin.
Liiaksi kunnollinen olitten te
Rupeamahan kohteljaammaksi. —
Kun pelkkää tunnetta on tyttönen;
Lähetti-nainen liian palveljas;
Etäällä isä, mailla vierahilla, —
Niin tytön mainehesta piditten
Te huolta; koetustansa kartoitten;
Vältitte voittoanne. Kiitollinen
Ma olen teille siitäkin.

TEMPPELIHERRA.

Se täytyy
Mun myöntää, että hyvin tiedätten,
Kuink' ajatella tulis temppelherran.

NATHAN.

Vai temppelherran *vaan?* vai *tulis* vaan?
Vaan siksi, että veljeskunnan säännöt
Niin säätävät? Mä tiedän, kunnon miehet
Mitenkä aattelevat; tiedän, ett' on
Kaikissa maissa kunnon miehiä.

TEMPPELIHERRA.

Niill' on tok' erotus, mun luullakseni?

NATHAN.

No, niinpä kyllä; muodon, vartalon
Ja verhon suhteen.

TEMPPELIHERRA.

Lääll' on niitä milloin
Enemmän, milloin vähemmän, kuin tuolla.

NATHAN.

Se erotus on vähä-arvoinen.
Mies jalo kaikkialla tarvitseepi
Lavean alan. Liian lähetysten
Jos monta moista istutettu on,
Niin oksat taittavat he toisiltaan.
Vaan meitä keskinkertaisia, meit'
On koolta joka paikassa. Mut ei
Saa toinen sääksiellä toista. Pökkö
Ja Kökkö sovinnossa eläkööt.
Puun-latva älköön luulko, että hänpä
Se onkin, jok' ei maasta ole tullut.

TEMPPELIHERRA.

Osattu hyvin! — Mutta, tuota kansaa,
Jok' ihmis-sääksimistä ensiksi
On harjottanut, — tunnettenko sitä?
Mi kansa, Nathan, ensin itseänsä
Nimitti valituksi, tiedättenkö?
Kuink' oisi, jos ma kansaa tuota — juur' en
Vihaisi, mut sen ylpeyden tähden
Halveksimatta en tok' olla vois?

Sen ylpeyden — jonka kristitylle
Ja muslemille perinnöks' se jätti —
Ett' ainoasti heidän Jumalansa
On Jumal' oikea! — Te hämmästytte,
Kristitty, temppelherra niin kun puhuu?
Miss' on ja milloinka tuo hurskas vimma,
Ett' omaa Jumalata parempana,
Kuin muitten, pidetään ja tuota muka
Parhaana tyrkytellään kaikelle
Maailmalle, — miss' on ja milloinka
Se vimma ilkeimmässä muodossansa
Enemmän näyttäynyt, kuin nyt, kuin täällä?
Kenenkä silmät täss' ei aukene . . .
Kuitenkin — olkoon sokea, ken tahtoo! —
Unhottakaa, mit' olen sanonut,
Ja minut laskekaa! *(Aikoo lähteä.)*

NATHAN.

Ho! Ette tiedä,
Kuink' yhä lujemmasti tästä lähin
Mä teihin kiinnyn! Meidän täytyy, täytyy
Ruveta ystäviksi! — Meidän kansaa
Halveksikaatte miten tahdotten.
Eip' ole meistä toki kumpikaan
Kansaansa itsellensä valikoinnut.
Ja mekö olisimme kansamme?
Mik' ompi kansa? Onko kristitty
Ja juutalainen ennen kristitty
Ja juutalainen, kuni ihminen
Hän on? Josp' oisin löytänyt mä teissä
Lisäksi yhden, joka tyytyis siihen,
Ett' ihmiseksi häntä sanotaan!

TEMPPELIHERRA.

Olette, totta Jumal', löytäneet!

(Tarjoo kättänsä hänelle.)

Olette, Nathan! — Mua hävettää,
Ett' ollenkaan mä päätin teistä väärin.

NATHAN.

Vaan minä siitä uljastelen. Harvoin
Tavallisesta väärin päätetään.

TEMPPELIHERRA.

Ja harvinainen tuskin unhottuu. —
Niin, Nathan, niinpä! Meidän täytyy, täytyy
Ruveta ystäviks'.

NATHAN.

Jop' olemme. —
Oi, kuinka Rechaseni ihastuu! —
Ja kuinka riemu-rikas vastaisuus
Nyt valtaa mieltäni! — Oi, oppikaas
Hänt' tuntemaan!

TEMPPELIHERRA.

Sit' ikävöitsen jo. —
Ken rientää ulos huoneestanne tuolta?
Se onko Dajanne?

NATHAN.

On niin. Noin kiiruin?

TEMPPELIHERRA.

Rechaamme mikään vahinko ei vaan
Lie kohdannut?

KUUDES KOHTAUS.

Entiset ja **DAJA** kiiruisesti.

DAJA.

Voi Nathan! Nathan!

NATHAN.

No?

DAJA.

Anteeksi suokaa, jalo ritari,
Puheenne kun mun täytyy katkaista.

NATHAN.

No, mikä on?

TEMPPELIHERRA.

Mik' on nyt?

DAJA.

Sultani
On lähettänyt. — Puhutella tahtoo
Hän teitä. Sultani, — oi Jumala!

NATHAN.

Vai mua? Sultani? Hän nähdä mielii,
Mit' uutta olen tuonut. Sanoppas,
Ett' aukoeltu juuri mitäkään
Ei vielä ole.

DAJA.

Ei, ei mitäkään
Hän mieli nähdä; puhutella vaan
Hän tahtoo teitä, teitä itseä,
Ja kohta, heti paikalla.

NATHAN.

Ma tulen. —
Meneppä taasen, mene!

DAJA.

Älkää vaan
Te paheksiko, ritar' ankara —
Voi päiviäni, mitä tahtonee
Tuo sultan?

NATHAN.

Saadaan kuulla. Mene nyt!

SEITSEMÄS KOHTAUS.

NATHAN ja TEMPPELIHERRA.

TEMPPELIHERRA.

Te ette tunne häntä? — häntä itse,
Ma tarkotan.

NATHAN.

Niin, Saladinia?
En vielä. Tuttavuuttansa en ole
Ma karttanut, enk' etsiskellyt. Maine
Niin paljon hyvää lausuu hänestä,
Ett' uskon kernaammin kuin nähdä mielin.
Vaan ompa hän — jos totta lienee — teidän
Henkenne säästämällä . . .

TEMPPELIHERRA.

Niin on totta.

Se elo, jota elelen, on hänen
Lahjottamansa.

NATHAN.

Jolla lahjallaan
Hän elon kaksin-, kolminkertaisen
On mulle lahjottanut. Sep' on kaiken
Välimme muuttanut; on kerrassansa
Siteisin minut kiedottanut, jotka
Ijäksi hänen palveluksehensa
Minua kiintävät. Ja tuskin tiedän
Mä edes odottaa, mit' ensiksi
Hän multa vaatii. Olen altis kaikkiin;
Tunnustamaankin olen valmis sen,
Ett' altis olen *teidän* tähtenne.

TEMPPELIHERRA.

En itsekään viel' ole häntä kiittää
Ma saanut, vaikka hänen teillensä
Kyll' usein asetuin. Se tunne, jonka
Hänessä vaikutti mun läsnä-olon',
Niin joutuin meni, kuin se tulikin.
Hän ehk' ei mua enää muistakaan.
Kuitenkin täytyy hänen kerta vielä
Mua muistaa, kun hän lopen ratkaisee
Mun kohtaloni. Siin' ei ole kyllin,
Ett' *olen* vielä hänen käskystänsä,
Ett' *elän* vielä hänen tahdostansa:
Mä pyydän myöskin tietää, *kenen* mieltä
Eläissäni mun tulee noudattaa.

NATHAN.

Niin, niin; senvuoks' en saa mä viipyä. —

Von Stauffen! — Oikein; Filneck sekä Stauffen! —
Pian kyllä saan mä tiedon tarkemman.
Mut ensin Saladinin luo. — Vaan mitä?
Kas, kun se Daja kuunteleepi tuolla! —
No, tuleppas nyt lähemmäksi, Daja!

KAHDEKSAS KOHTAUS.

DAJA. NATHAN.

NATHAN.

Pannaanpas vetoa, nyt kiusailee
Jo molempien teidän sydäntä
Muun tiedon halu enemmän, kuin mitä
Minusta tahtoo sultan.

DAJA.

Oisko tuo
Niin kummallista? Tuttavammin juuri
Olitte ruvennehet puhumaan,
Kuin sultanin tuo viesti karkotti
Pois akkunasta meidät.

NATHAN.

Sano siis nyt
Rechalle, että tuokiossa hän
Jo ehkä tulee.

DAJA.

Oikein tottako?

NATHAN.

Mut, Daja! voinko luottaa sinuhun?
Sa ole varovainen, sitä pyydän.

Sit' et sa kadu suinkaan. Tässä saa
Jo tyydykkeensä omatuntoskin.
Äläppä turmele mun tuumiani.
Nöyrästi vaan sä kysele ja kerro,
Kohtuullisesti . . .

DAJA.

Että semmoistakin
On tarvis muistuttaa! — Mä menen; menkää
Nyt tekin. Katsokaapas! luulenpa,
Ett' tuolla toinen viesti sultanin
Jo lähenee, — Al-Hafi, dervishinne. *(Menee.)*

YHDEKSÄS KOHTAUS.

NATHAN. AL-HAFI.

AL-HAFI.

Ha, ha! mä teille taas nyt tulla aioin.

NATHAN.

Vai niin on kiire? Mitä hän nyt tahtoo
Minusta?

AL-HAFI.

Kenpä?

NATHAN.

Saladin. — Ma tulen,
Ma tulen.

AL-HAFI.

Minne? Saladinin luoksi?

On tarvis, seuraavan myös neuvojanne?
Pyh, jopa maaren! Kosk' on Saladin
Suvainnut kenenkähän neuvoa?
Oi kuulkaas, Nathan, kuinka minun kävi
Juur' äskettäin.

NATHAN.

No?

AL-HAFI.

Hänen luoksensa
Kun tulin, oli sisarensa kanssa
Hän juuri pelaskellut shakkia.
Ei pelaa Sittah huonosti; ja peli,
Jon Saladin jo luuli hävinneensä
Ja sillens' oli heittänyt, se heillä
Viel' oli pöydällä. Mä sitä katson,
Ja huomaan, ett' ei vielä läheskään
Sit' oltu hävitty.

NATHAN.

Hei, olipa
Se oiva huomaelma!

AL-HAFI.

Kuningas
Vaan tuli hänen muuttaa talonpojan
Sivulle toisen shakkausta vastaan. —
Jos saisin kohta näyttää teille vaan!

NATHAN.

Kyll' uskon sua!

AL-HAFI.

Sillä siten tornin
Esille sais: ja pelin voitetuksi. —
Nyt aioin hälle näyttää kaiken tuon,
Ja sanoin hälle. — Mutta arvatkaas! . . .

NATHAN.

Ei pitänyt hän sinun mieltäs?

AL-HAFI.

Ei
Mua edes kuunnellut, vaan kumohon
Hän koko pelin halveksien löi.

NATHAN.

Se onko mahdollista?

AL-HAFI.

Sanoi, että
Shakmatti kerrassaan hän olla tahtoi;
Hän tahtoi! Onko sekin peliä?

NATHAN.

Ei juuri; se on leikkipeliä.

AL-HAFI.

Vaan eivät pelanneet he turhin päin.

NATHAN.

Nuot rahat sinne taikka tänne, se
Ei ole suuri asia. Mut ett'
Ei ollenkaan hän sua kuunnellut!
Noin tärkeätä seikkaa kuullakseen

Ei ottanut! ei edes ihmetellyt
Sun tarkkaa silmääs! sepä — eikö niin? —
Se vaatii kostoa.

AL-HAFI.

Hah, mitä? Senvuoks'
Vaan sanoin tätä, että tuosta päättää
Voisitte, minkämoinen mies hän on.
Mut minä, min' en siedä häntä enää.
Täss' on mun ollut juokseminen kaikkein
Likaisten Maurein luona kysymässä,
Ken hälle lainais. Mun, jok' ikinä
En ole itselleni kerjännyt,
Mun täytyi muille lainaks' anoa.
Ei lainaks' anominen kerjäämistä
Parempi ole, eikä lainaaminen
Korolle ole järin parempi,
Kuin varkaus. Oi, Gangeen maisemilla,
Armaitten antajaini joukossa
Ei tarvitse mun kumpaakaan eik' olla
Myös kumpasenkaan välikappaleena.
Oi, Gangeen, Gangeen maisemilla vaan
On ihmisiä. Täällä oletten
Te enää ainoa, jok' otollinen
Oisitte Gangeen rannoill' elämään.
Tulkaatte myötä! — Kaikki rihkamanne
Hänelle kerrassansa heittäkää;
Hän kyllä niitä mielii. Vähittäin
Hän kumminkin ne saapi teiltä. Niin
Ois kiskominen kerrassansa loppu.
Ma dervish-kaapun teille toimitan.
Tulkaatte pois!

NATHAN.

Tuo keino, luullakseni,
Meill' ompi jäljell' aina. Kuitenkin,
Al-Hafi, jahka mietin. Varros . . .

AL-HAFI.

Mietin?
Ei, moist' ei mietiskellä.

NATHAN.

Siksi vaan,
Kuin palaan luota sultanin ja kunnes
Hyvästi jättäisin . . .

AL-HAFI.

Se, joka miettii,
Se syitä etsii luopuaksensa.
Se, joka paikalla ei taida päättää
Elellä omin päinsä, sehän kaiken
Ikänsä elää toisen orjana. —
Tahtonne tehkää! — Voikaa hyvin! niin
Kuin hyvin teistä voidaan. Minun tieni
Käy tänne, teidän tuonne.

NATHAN.

No, Al-Hafi!
Sun tulee suorittaa tok' asias!

AL-HAFI.

Pyh, turhia! Mun rahastoni jäännös
Ei maksa edes lukemisen vaivaa;
Ja tilini — te takaatten, tai Sittah.
Hyvästi jääkää! *(Menee.)*

NATHAN *(katsoen hänen jälkeensä).*

Kyllä takaankin! —
Sa hurja, hyvä, jalo — miksihän
Sua sanon? — Tosi-kerjäläinen on
Tok' yksinänsä tosi-kuningas!

(Menee toisaalle.)

Kolmas Näytös.

ENSIMÄINEN KOHTAUS.

Nathanin koti.

RECHA ja DAJA.

RECHA.

Voi, Daja, kuinka sanoi isäni?
„Hän ehkä tuokiossa tulee jo?“
Vois tuosta luulla hänen tulevan
Jo heti kohta; — eikö niin? — Mut mont'
On tuokiota kulunut jo siitä! —
No niin; ken kuluneista huolikaan? —
Vaan hetket tulevaiset elää tahdon.
Tuleehan kerran se, mi hänen tuo.

DAJA.

Voi suas, viesti, senkin vietävä!
Sill' ilman sinutta ois Nathan kyllä
Jo tuonut hänet tänne muassaan.

RECHA.

Ja kun se tuokio nyt tullut on;
Ja kun mun hartain, hellin haluni
On tyydykkeensä saanut: mitähän? —
Niin mitä sitte?

Ma tunnen vainioni laihtuneeksi,
Heikontuneeksi kukkasistas, vaikka
Ne kaunistavat sitä; niiden tuoksun,
Hapahkon-makeaisen tuoksun tunnen
Mä päätän' pyörryttävän, huimaavan.
Sun aivosi on siihen tottuneempi.
En sentään vahvempia hermoja
Ma moiti, jotka sitä kestävät.
Vaan mulle ei se ole hyödyllinen.
Ja enkeliskin, — kuinka paljon puuttui,
Ett' ei se saanut mua narriksi? —
Tuo hulluus vielä mua hävettääpi
Isäni eessä.

DAJA.

Hulluus? — Juuri kuin
Vaan täällä oisi järjen kotimaa!
Vai hulluus! hulluus! Jospa puhua
Ma saisin!

RECHA.

Saisit? Enkö ole aina
Kurolla korvin sua kuunnellut,
Kosk' ikänäns' on miellyttänyt sua
Sun uskos sankareista kertoellen
Puhua mulle? Enkö ole aina
Mä heidän tekojansa ihmetellyt,
Alati vaivojansa valitellut?
En koskaan sentään heidän uskossansa
Enintä sankarillisuutta nähnyt.
Kuitenkin lohdutti sit' enemmän
Se oppi mua, että Jumalalle
Altiiksi antaminen ollenkaan

Ei riipu meidän harhaluuloistamme
Hänestä. — Isän' ompi, Daja kulta,
Useinkin meille siitä puhunut;
Useinpa pidit siitä itsekin
Sa aivan yhtä mieltä, kuni hän:
Min vuoksi koet nyt yksin hävittää,
Mit' yhdessä te rakensitte? — Vaan
Ei sovi, Daja, moinen puhe nyt,
Juur' ystäväämme odottaissa. Sopii
Se mulle sentään, sillä tärkeä
On mulle, josko hänkin . . . Kuules, Daja!
Tuleeko joku oveamme kohden?
Hs, hänkö lienee?

TOINEN KOHTAUS.

RECHA, DAJA ja **TEMPPELIHERRA,**

jolle joku ulkopuolelta avaa oven, sanoen:

Tänne astukaatte!

RECHA

(säikähtyy, tointuu ja aikoo langeta hänen jalkainsa juureen).

Pelastajani! — Hän, ah! hän se on!

TEMPPELIHERRA.

Ma juuri tuota karttaakseni tulin
Näin myöhäseen, ja kuitenkin —

RECHA.

Ma halaan
Sen uljaan miehen jalkain juuressa
Vaan Jumalata kiittää vielä kerran,

TEMPPELIHERRA.

Olen ollut — tuolla —
Mik' on se vuori? . . . Sinain vuorella.

RECHA.

Vai Sinain vuorella? Ah, sep' on oivaa!
Nyt saan ma toki kerran varman tiedon,
Lieneekö totta, että . . .

TEMPPELIHERRA.

Mikä? Mikä?
Lieneekö totta, että vielä voi
Sen paikan nähdä, missä Moses seisoi
Edessä Jumalan, kun . . .

RECHA.

Eihän siitä.
Sill' oli missä olikaan, hän oli
Edessä Jumalan. Ja siitähän
Jo kyllä tiedän. Josko se on totta,
Mä mielin kuulla teiltä, että — ett'
Ei läheskään niin työläs ole ylös
Sinaita astua, kuin alas? — Sillä
Päin-vastoin minun ain' on ollut, kun
Ma vuorta olen astunut. — No, mitä? -
Ritari! Poijespäin te käännytten;
Te ette tahdo mua nähdäkään?

TEMPPELIHERRA.

Vaan siksi, että tahdon kuulla teitä.

RECHA.

Siks', ett' en huomais, kun te nauratten

Mun tyhmyyttäni; nauratten, ett' en mä
Kysyä tiedä tärkeämpää tuosta
Vuoresta pyhimmästä? Eikö niin?

TEMPPELIHERRA.

No, siispä täytyy silmihinne taas
Mun katsoa. — Kas, nyt ne luotte maahan?
Nyt nauruanne pidätätte? Juuri
Kun toivoin näkeväni kasvoissanne,
Sävyissä epätietoisissa, mitä
Niin selvästi ma kuulin, aivan selvään
Sanoitte mulle, — oletten te vaiti?
Oi Recha! Recha! Eipä sanonut
Hän suotta: „oppikaa hänt' tuntemaan!"

RECHA.

Kenestä? — Kenpä — niin on sanonut?

TEMPPELIHERRA.

„Oi, oppikaa hänt' tuntemaan!" sen sanoi
Isänne mulle, sanoi teistä.

DAJA.

Enkö
Myös minä? enkö minäkin kenties?

TEMPPELIHERRA.

Mut missäpä hän on nyt, missä ompi
Isänne? Onko luona sultanin
Hän vielä?

RECHA.

Luultavasti.

DAJA.

Ja noinpa levollinen taas jo ootte?

RECHA.

No, niinpä olen, niin . . .

DAJA.

Se myöntäkää
Tok', että teitä riemuittaapi hänen
Levottomuutensa, ja että tuota
Levottomuutta kiitätten te siitä
Levosta, jota nautitsette nyt.

RECHA.

Jost' en mä tiedä mitäkään! Sen juur'
Ma voisin myöntää, että kumma ompi
Minusta, kuinka noin yht'äkkiä
Semmoisen myrskyn jälestä voi tulla
Tänlainen rauha sydämeeni. Hänen
Muotonsa uhkea ja puheensa
Ja työns' on minut . . .

DAJA.

Kyllästyttänyt?

RECHA.

Ei kyllästyttänyt; ei — läheskään . . .

DAJA.

Janonne vaimentanut vaan.

RECHA.

No niin,
Jos niin sa tahdot.

DAJA.

Minä enpä juuri.

RECHA.

Hän ikuisesti ompi mulle kallis,
On henkeäni kallihimpi: vaikk'
Ei enää hänen paljas nimensä
Vereni tykkimistä jouduta;
Eik' enää sydämeni joutusammin,
Kovemmin syki häntä muistellessan'. —
Oi, mitä haastelen ma? Tule taas
Nyt akkunahan, Daja kulta, josta
Me palmut näemme.

DAJA.

Kova janonne
Ei siis lie oikein vaimentunut vielä.

RECHA.

Nyt saan mä jällen nähdä palmutkin:
Ei ainoasti häntä palmuin alla.

DAJA.

Tuo kylmyys tuottaa uuden kuumehen
Kai taasen.

RECHA.

Kylmyys? Enpä ole kylmä.
Levollisena mitä katselen,
En suinkaan kylmin mielin katsele.

NELJÄS KOHTAUS.

Vastaanotto-sali Saladinin palatsissa.

SALADIN ja SITTAH.

SALADIN
(sisään tullessaan puhuen ulospäin).

Tuokaatte Juutalainen tänne, kun
Hän tulee.. Hän ei näytä kiirehtivän.

SITTAH.

Hän ehk' ei ollut kohta saapuvilla.

SALADIN.

Oi sisko, sisko!

SITTAH.

Näytät siltä, kuin
Sua odottaisi ottelus.

SALADIN.

Ja moisill'
Aseilla, joit' en ole käyttämään
Ma oppinut. Mun täytyy teeskennellä,
Pelottavalta näyttää, viekastella
Ja viritellä pauloja. Kosk' oon
Ma tuota tainnut, tuota oppinut? —
Ja näitä kaikkia, oi miksi, miksi? —
Vaan rahaa, rahaa onkiakseni! —
Niin, rahaa juutalaiselt' anastaakseni!
Pyh, rahaa! Moiseen juonehen ma vihdoin
Nyt olen pakotettu, turhimmista
Turhinta saadakseni.

SITTAH.

Kaikki turhat
Asiat, joita ylenkatsotaan,
Ne kostavat, mun veljen'!

SALADIN.

Niinpä kyllä,
Jumala paratkoon! — Ja jos nyt vielä
Tuo Juutalainen on niin oiva, viisas,
Kuin kertonut on sulle dervishimme?

SITTAH.

No, sitte! Mikä sitte hätänä?
Epäilevälle saiturille vaan,
Pelästyneelle juutalaiselle
On paulat pantuina, ei oivalle
Eik' älykkäälle miehelle. Sep' on
Jo kyllä ilman pauloittakin meidän.
Sen huvin, että nähdä saat sa, kuinka
Senlainen mies se selviääpi; kuinka
Se joko uskaljaalla voimallansa
Äkisti paulat rikki repäisee,
Tai viekkahalla varoisuudellaan
Läpitse paulan puikahtaa — sen huvin
Sä päälliseksi saat.

SALADIN.

No, tosiaankin!
Se mua huvittaapi.

SITTAH.

Siis ei voi
Sua mikään hämmästyttää. Sillä jos

Pois, pois! Hän tulee; esirippu häilyy!
Mut ällös jääkö! Katsomaan ma tulen.

(Sittahn mennessä ulos ovesta, tulee Nathan toisesta sisään; Saladin on käynyt istumaan.)

VIIDES KOHTAUS.

SALADIN ja **NATHAN.**

SALADIN.

Tuleppas lähemmäksi, Juutalainen!
Lähemmäs astu! — Aivan lähelle! —
Mut ilman pelvotta!

NATHAN.

Se tulkoon sinun
Vihollisiis!

SALADIN.

Sun onko nimes Nathan?

NATHAN.

On.

SALADIN.

Nathan Viisas?

NATHAN.

Ei.

SALADIN.

No, jos et sano
Sä itse suas siksi, niin tok' kansa.

NATHAN.

Kentiesi, kansa!

SALADIN.

Ethän luulle, että
Ma kansan nimitystä halveksin? —
Ma kauan olen sitä miestä nähdä
Halannut, jota kansa sanoo viisaaks'.

NATHAN.

Mut jos se pilkan vuoks' sen siksi sanoo?
Jos kansan viisas muut' ei olekaan,
Kuin älykäs? ja älykäs vaan se,
Mi hyvin ymmärtääpi etunsa?

SALADIN.

Etunsa todellisen, tarkotat sa?

NATHAN.

Niin oisi itsekkäin siis älykkäin.
Niin oisi älykäs ja viisas sama.

SALADIN.

Sun todistavan kuulen sitä, mitä
Sa vastustella koetat. — Ihmisen
Sa edun todellisen tunnet, jot'
Ei kansa tunne. Olet tuntea
Tok' kokenut, sit' aatellut: jo siitä
Viisaaksi mies on mainittava.

NATHAN.

Joksi
Jokainen itseänsä arvostaa.

SALADIN.

Nöyryyttä täss' on kyllin jo! Sill' aina
Kun sitä vaan saa siinä nähdä, kussa
Tapaavan luuli kuivaa järkeä,
Se iljettääpi. *(Hypähtää ylös istumasta.)*
Vaan, nyt asiaan!
Mut, Juutalainen, vilpittä ja suoraan!

NATHAN.

Oi Sultan! niin ma varmaan palvella
Sua pyydän, että vastaiseksikin
Ansaita voisin kauppatuttavuutes.

SALADIN.

Palvella? Kuinka?

NATHAN.

Parhaat kaikista
Sa saat, ja kaikki halvimpahan hintaan.

SALADIN.

Sä mistä puhut? Ethän tavaroistas? —
Mun sisareni kaupustelkoon kanssas! *(Erikseen:)*
Se kuunteljalle! — *(Ääneen:)* Kauppamiehen kanssa
Ei ole mitäkään mun tekemistä.

NATHAN.

Epäilemättä tahtonet sä tietää,
Mit' olen matkallani nähnyt, kuullut
Vihollisesta, joka liikkehillä
On jällen? — Suoraan sanoen . . .

SALADIN.

En huoli
Mä siitäkään sun kanssas keskustella.
Ma tarpeheksi tiedän siitä jo. —
Mut lyhyeltä —

NATHAN.

Käsky anna, Sultan!

SALADIN.

Ma toista, aivan toista tietoa
Ma sulta vaadin. — Viisas koska niin
Sa olet: sano siis nyt, — mikä usko
Ja mikä laki sinusta on selvin?

NATHAN.

Oi Sultan! minä olen juutalainen.

SALADIN.

Ja minä muslem' olen. Kristitty
On välillämme. Uskonnoista näistä
Kolmesta yksi vaan tok' oikea
Voi olla. — Mies sun kaltaises, ei jää
Se siihen, kuhun synnyn sattumus
On hänet heittänyt; tai jos hän jää,
Hän syystä jääpi, tietäin asian,
Valittuansa parhaimman. No niin!
Suo siis nyt mulle osa tiedostas.
Mun anna kuulla syyt, joit' itse mull'
Ei ole aikaa ollut mietiskellä.
Mun anna tietää päätös, johonka
Ne syyt on sinut saaneet, — tietysti
Vaan kahden kesken, — että minäkin